

37417

Sbr.

POSTOJNA
POSTOJNSKA
JAMA
IN NJENA
OKOLICA

CENA
50 H.

Po raznih
virih spisal
J. B.

Tisk in založba
K. Šeber nasi,
na Postojna

TO STONE

FOR THE

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF TORONTO

1871

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF TORONTO

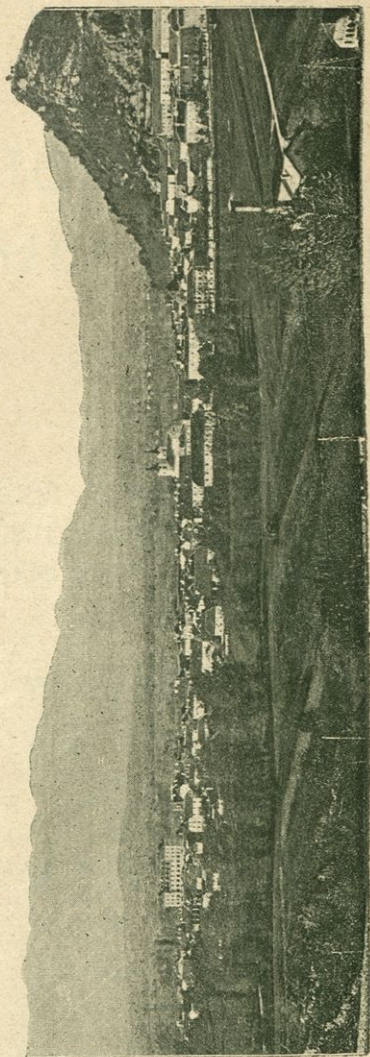
1871

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

OF TORONTO

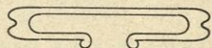

POSTOJNA.

POSTOJNA

— SLOVEČA —

POSTOJNSKA JAMA IN NJENA OKOLICA

DRUGA POMNOŽENA IZDAJA
S ČRTEŽEM IN RAZNIMI PODO-
BAMI JAME, POSTOJNE IN .
. . . . NJENE OKOLICE

PO RAZNIH VIRIH
-- SPISAL J. B. --

TISK IN ZALOŽBA TISKARNE
- R. ŠEBER V POSTOJNI -

1904

POSTOLNA

SEKCIJE

POSTOLNKA JAMA

IN NJENA OKOLICA

PROJEKTOVANJE IZDAJE
POSREDOVANJE IZDAJE

POSREDOVANJE IZDAJE
POSREDOVANJE IZDAJE

POSREDOVANJE IZDAJE

POSREDOVANJE IZDAJE

1N=030005947

Predgovor - - - - - k pomnoženi izdaji.

Knjižica „Postojna in sloveča postojnska jama“, ki smo jo izdali leta 1902., je pošla do čistega. Videči, kako rado je segalo slovensko semkaj dohajajoče ljudstvo po njej, ker mu je bila zvest in zanesljiv vodnik po čudovitih podzemskih prostorih tega velikega čuda naravnega, nismo se zbali ne stroškov, ne truda, odločivši se za pomnoženo novo izdajo te priljubljene in vsakemu obiskovalcu jame prepotrebne knjižice. Ozirali smo se pri tem na najnovejša raziskavanja, ki so se na našem Krasu vršila v poslednji dobi po ukazu c. kr. ministrstva poljedelstva, katera je večinoma izvrševal znani veščak g. Viljem Putick.

Dalje nas je naganjala k drugi izdaji tudi srčna želja, opozoriti po možnosti svet na preljubo našo Postojno. Naš trg, z divno krasno in zanimivo okolico, podoben je bil do najnovejših časov duhteči ponižni vijolici, na tihem cveteči med bujno travo in grmovjem, ko med tem brezokusni zvončki na visocih recljih bahatasto kvišku silijo. Ali če hočete, primeriti se dá Postojna z okolico svojo, lepi a sramežljivi, na tihem cveteči devici, ki pa prav zaradi svoje skromne skritosti pogreša bogatih snubačev. Da ji te semkaj privabimo, bodi drugi namen tej knjižici, kajti trdno

smo prepričani, da se dandanes posamični kraji kakor tudi cele dežele vspnó posebno ondi jako hitro do blagostanja, kjer so razumeli na lepoto svoje ožje domovine opozoriti ptujce, ki na to, ako jim je kraj všeč, trumoma prihajajo in naklanjajo ubožnemu narodu zaslužek. Le na Švico, na divno romantično švicarsko deželo, se ozrimo, in takoj nam mora vsak pritrditi, da niso prazne besede, če trdimo, da bi se zlasti naš kraj osobito le vsled zdatnega prometa s ptujci jako hitro povzdignil. Vsega, kar bi bilo k temu potreba, imamo v obilni meri. Krasno okolico, zdravo vodo in čvrst krepilen zrak nam je dal Bog, podzemski čuda so nam odkrili slavni možje, in nam ni družega treba, kakor ptujca opozoriti na vse to in kedar pride, prijazno ga sprejeti in mu po možnosti dobro postreči. Poslednje nam ob prijaznem značaju, ki je vseskozi lastnina tû prebivajočega slovenskega naroda, ne bo delalo posebnih preglavic. Ako se nam to posreči, bomo zadovoljni. Iz srca ti želita, draga metropola notranjska, sijajno bodočnost

pisatelj in založnik.

Postojna - - - - in njena okolica.

Kranjska dežela, ta do polovice tega stoletja svetu komaj po imenu znan del našega cesarstva, deli se po svojem naravnem značaju na tri dele: na zeleno Gorenjsko z rajsko-krasnim Bleškim jezerom in okolico njegovo, na solnčno Dolenjsko s čarobnimi vinskimi goricami, med katerimi se vije zelena Krka, in na kraševito Notranjsko, kjer je Bog svoja čuda zaprl v podzemeljske hrame. Kje je še dežela, ki bi imela jezero, kakor ga ima naša Cérknica, jezero, ki daje trem stanovom živeža, dobička in radosti. Ondi namreč, kjer ob polnem jezeru ribič ribari, briše si, kedar se je voda utekla, pridni kosec vroč pòt iz zagorelega, poštenega lica ter hiti spretni lovec za brzo in plaho divjačino. Kje je pokrajina, vprašam, ki bi imela tako divno-krasno, tako sloveče podzemsko čudo, kakor se z njim ponaša našela dežela v Postojni. Je sicer mnogo podzemskih kapniških jam po širnem svetu, in to večjih in manjših, tako slovečih, tako bogato s kapniki očudatvorjenih pa, kakor je postojnska jama s svojimi pritiklinami, nimajo nikjer! Postojna slovi v tem oziru pred vsemi. Preden se podamo v jamo, treba malo opisati trg sam.

Postojna je najvažnejši in najznamenitejši trg na Notranjskem ob veliki cesti, ki pelje iz Trsta v Ljubljano.

Od obeh strani pripelje cesta trudnega popotnika naravnost v trg, kjer mu ponujajo skrbno postrežbo razne gostoljubne gostilne. Leži nekako v sredi med Trstom in Ljubljano, 555 *m* nad morjem. V Ljubljano kakor tudi v Trst vleče se odtod 55 kilometrov dolga cesta, na vzhodni strani trga dohajajo in odhajajo pa razni vlaki južne železnice na kolodvor, kjer se izvršuje jako živahen promet. Ako se pripelješ po železnici v Postojno, tu izstopiš in na razpolago so ti razni postrežljivi izvoščeki in omnibusi, ki te za malo denarja popeljejo od kolodvora do trga. Ako si pa trdnih nog, in te ne veseli ne ta ne oni, podaš se peš na pot, in v desetih minutah si v trgu, katerega ob zapadni strani opasuje reka Pivka, vijoč se po prijazni dolini proti jami, v katero izgine.

Na severozapadu dviguje se s svojimi razvalinami 672 metrov visoki Sovič. Tu je stal svoje dni grad Postojna, ki je dal trgu ime. Leta 1689. je treščilo vanj. Lesenina je zgorela, osmojeno zidovje pa je ostalo, jelo se je rušiti in razpadati.

Trg Postojna obstoji iz 260 hiš, ki so vse trdno zidane, več pa je celo elegantnih stavb. Ondi naseljenih je kakih 2000 prebivalcev, katerim se od leta do leta pridružuje večje število ptujcev. Le-ti se hodijo semkaj hladit in so deloma Tržičani, Puljani, Rečani in Goričani ter ostajajo po več mesecev trgu na veliko korist v naši sredi. Poleg teh dohajajo pa neštete množice leto za letom le za pol dne, za en ali tudi za dva dni v Postojno, da si ogledajo slovečo jamo in njena čudesa. Med temi so čestokrat tu člani vladarskih rodovin evropskih in izvanevropskih. Da taki prihodi niso brez vpliva na naš trg in prebivalstvo njegovo, jasno je kot beli dan, kajti poljedelstvo, živinoreja in trgovina ter zaslužek na veliki cesti in železnici, niso tako razviti in obilni, da bi pripomogli prebivalstvu do blagostanja, ako se to ne bo zgodilo

potom živahnega prometa s ptujci, za katere je naš kraj kakor nalašč ustvarjen.

Sredi trga stoji na malem griču trden grad, sedež c. kr. uradov. Za javni promet skrbé c. kr. poštna in brzojavna postaja ter južno-železnični urad. Národno izobrazbo pospešuje petrazredna ljudska šola, „Čitalnica“, „Sokol“ in druga društva. Onemoglim občanom je na pomoč občinska bolnišnica, okrepčanja potrebnim popotnikom so pa na razpolago razne z vsem novodobnim komfortom preskrbljene velike gostilne: „Postojnski dvor“, „Hotel pri kroni“, „Národní hotel“, „Hotel Ribnik“, „Vičičev hotel“ itd.

Za dušni in večni blagor tržanov je bila zidana tu iz novega leta 1777. krasna župnijska cerkev, posvečena sv. Štefanu, kjer opravlja službo božjo dekan s pomočjo enega ali dveh kaplanov. Na pokopališču počiva med drugimi za narod zaslužnimi možmi tukajšnji dekan in slovenski pisatelj Peter Hicinger. Vidite, taka je Postojna dandanes; pač ob vsej svoji skromnosti zadosti imenitna in pomenljiva za razvoj tega kraja.

Ozrimo se pa še nekoliko po njeni okolici, ki je tudi vredna, da si jo dobro in natančno ogledamo. Ako zapustiš peš železnično postajo in jo kreneš proti trgu, zagledal bodeš ne daleč od kolodvora pot, ki te vodi do strelišča in do vodovodne postaje južno-železniške; nadalje vodi ta pot do postaje trškega vodovoda, ki preskrbljuje Postojno z izvrstno vodo, in v lep košati drevored.

Na Sovič se gre mimo gradú po strmi ozki poti, ki se pa že takoj za hišami razširi v drevored, obsajen z lipami in akacijami, ki se zmerno napet vleče do vznožja razvalin. Drevored je jako prijetno šetališče. Dasitudi razvaline nekdanjega gradú postojnskega tu gori nikakor niso mikavne, je vendar pot

tjekaj trudavredna vže zaradi divnokrasnega razgleda. Na zapadni strani trga leži pred tvojimi očmi bujno-zelena Pivška dolina, po kateri se srebrnemu pasu podobna vije reka Pivka. Po sosednjem kamenitem Krasu videti je pa vže od tu blagodejen in svoje dni plodonosen vpliv pogozdovanja. Tudi to bode dalo v nekaterih letih našemu kraju vse drugo lice nego ga ima dandanes. Skozi gozde, ležeče severno od Postojne, zvijata se velika cesta na Planino in železnica na Rakek. Mogočni, 1300 *m* visoki Nanos, straži in ščiti nas na jugozapadu s svojim širokim hrbtom, medtem ko nas na vzhodu 1266 *m* visoki Javornik hladi s svojimi senčnimi gozdi. Na južno stran proti Trstu dviguje se morskim valovom podobno valovito in kamenito kraško podbrdje.

Ker mora na tem svetu imeti vsaka reč svoj začetek, ga smemo izvestno zahtevati tudi glede Postojne. Pričetnik je bil uprav naš starodavni Sovič, na čegar vrhu je stal trden grad. Grad in gora sta bila v isti dobi — Rimljani so gospodarili po naših krajih — dobro vtrjena, in národna pripovedka hoče vedeti, da so se tedaj ropne ptice postojne (orli) jako rade zbirale po skalovju na Soviču in da je od tistih prešlo ime na grad, ki se mu je reklo Postojna in od gradu pa na ob vznožju njegovem nastajajoče selo, ki se je sčasoma razširilo do današnjega trga.

Po razpadu rimskega cesarstva je izginil vsak sled o lastništvu postojnskega gradu do srednjega veka, dokler so ga dobili v last tedanji istrski grofje „Arisperch“ in „Arenasperch“. Le-ta gospoda je bila pa obenem tudi lastnica trga in okolice ter jo je mogoče skoraj dvesto let zasledovati v zgodovini teh pokrajin. Leta 1149. bere se namreč ime nekega Hermana kot prvega Arispercha in leta 1331 podaja nam Gaurina Arenaspercha. Vendar pa v tej dobi Arenasperchi vže niso bili nič več samolastni gospo-

darji, kajti listine nam kažejo leta 1326. goriške grofe kot posestnike trdnjavič, za tem pa leta 1335. gospodo Stegberško. Ta je prodala leta 1371. grad in trg avstrijskima vojvodom Albrechtu in Leopoldu; kupčijo je sklenil Janez pl. Stegberg. Vže prihodnje leto 1372. sta zastavila Albrecht ter Leopold grad in trg tedaj jako bogatemu in prav tako razuzdanemu celjskemu grofu Hermanu. Odslej nadalje sta bila grad in trg vedno zastavljena sedaj temu, sedaj onemu plemiču do leta 1616., ko ju je cesar Ferdinand II. prodal knezu Janezu Urhu Eggenberžanu.

V tisti dobi je doživela naša dežela žalostne čase in ž njo vred prestala jih je tudi Postojna. Turške druhal so divjale po deželi, in Benečanov se je bilo tudi vedno bati. Tedanji prebivalci so bili vsled tega na polovico noč in dan v orožji in lastniki Postojne so bili obenem vojni glavarji ob Pivki in na Krasu. Ker Turki utrjenemu gradu niso mogli do živega, raztresali so svojo divjo jezo tem huje po trgu in okolici. Ropanje in požiganje je bilo na dnevnem redu, in krščanska kri nedolžno pomorjenih mladih in starih, moških in ženskih, je tekla v potocih po tej okolici. Obupno vpitje oskrunjenih in divje trpinčenih deklet se je čulo tedaj povsod, kamor se je pripodila ostudna turška druhal, in to ni bilo le enkrat ali dvakrat. Petkrat so pustošila kopita turških konj postojnsko okolico, in sicer leta 1511., 1528., 1559., 1560. in 1564.! To so letnice, ki so vse zapisane z našo srčno krvjo v zgodovini slovenskega národa.

Drugi naš sovražnik, Benečani, ni bil tako divji kakor Turki. Njim je bilo več za krasne gozde, ki so se tedaj razprostirali po Krasu, koder sedaj prepeka solnce sivo skalovje. Vse tiste gozde so izsekali nam Benečani ter les odpeljali s seboj; rodovitno prst odnesla sta potem burja in dež, a nam ni ostalo

druzega kakor golo skalovje. Leta 1508. so se polastili Benečani gradu, pa ga niso dolgo obdržali.

Poslednji zasebni lastnik tega gradu je bil baron Frančišek Oblak plemeniti Wolkensperg. Ta ga je prodal leta 1722. cesarski dvorni kamori na korist kraške konjereje. Odtlej nadalje je ostala graščina vedno državna last. Planinski in dolinski travniki so se izločili leta 1749. iz posestva postojnskega gradu ter so se prepisali prestranski graščini v last za povzdigo konjereje.

Ko se je leta 1748. Kranjska razdelila na več okrožij, je postala Postojna sedež okrožnega urada za Notranjsko, kar je ostala do leta 1850., kadar je dobila naša dežela zopet novo lice.

Koliko je prestala Postojna v turških stiskah in v koliko nadlogo so ji bili Benečani, smo že povedali. Toda to ni bilo še zadosti. Tudi ogenj jo je dostikrat obiskal. Dvakrat, in to leta 1731. ter 1802., je požar po Postojni tako razsajal, da jo je do tal uničil.

Pa tudi francoski boji niso šli brez sledu mimo nas. Francozje so si ustanovili za čas svojega gospodarstva na Kranjskem v Postojni „intendanco“, t. j. vojaško gosposko, kateri je skrbeti za dobavo živeža, obleke in sploh vsega, kar je vojaku treba, da je sposoben za na pot in na boj. Pa tudi za poduk so Francozje skrbeli s tem, da so ustanovili v Postojni malo gimnazijo.

Leta 1848., 1859. in 1866., ko smo imeli krvave boje na Laškem, je bila Postojna nekako osrednje zbirališče našim armadnim pododdelkom, in od leta 1872. nadalje služi postojnska okolica primorski vojni diviziji (Pulj, Trst in Gorica) kot jako ugoden svet glede raznovrstne porabe orožja za velike vojaške vaje, kamor dohajajo čestokrat tudi večji vojni oddelki s Štajerskega, iz Koroškega in Ljubljane.

Da je Postojna tako zaslovela po širnem svetu, pa ne gre hvala ne njeni politični, ne zgodovinski preteklosti. Zgodovina njena bi ne bila zadosti velika za to. Postojna je zaslovela in slovi po širnem svetu zaradi svojih naravnih čudotvorov, skritih v osrčji svoje okolice – pod zemljo. Tu se nahajajo čudapolne podzemске jame, dupline in votline, po katerih dnu se pretaka deloma bistra voda s „človeško ribico“, deloma nakapali so se pa v teku tisočletij prekrasni divno se lesketajoči kapniški stebri, kakor bi bili iz tal vzrastli. Pravi se jim „stalagmiti“. Od stropa doli visijo ti pa druge take kapniške naobrazbe in podobe, kakor jih vidiš primeroma pozimi od streh viseti, kadar zmrzuje. Tem prekrasnim kapnikom pravimo pa „stalaktiti“. Največ in najkrasnejših takih kapniških naobražeb se nahaja v postojnski jami, dasitudi druge jame niso brez njih.

Vsak, naj si bode še tako polovičarski človek, mora nehote obstati pred temi čudatvori in občudovati nadnaravno moč, katera je tudi notranjosti zemlje naklonila take krasote. Tu obvladujejo vsakogar nekake višje misli, da vzhaja narava res iz neumljive stvarljivosti, katero je zamoglo le višje bitje tako okrasiti. Marsikateri podzemski kapnik nam predstavlja naravne umetniške predmete, od katerih se le težko ločimo.

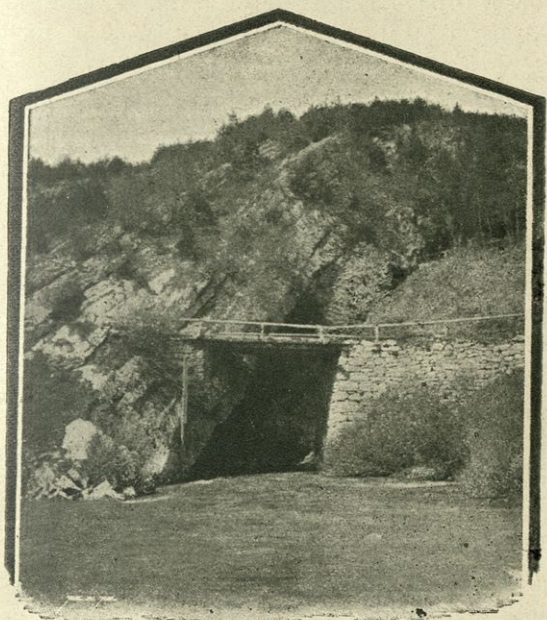
Zgodovina postojnske jame.

Postojnska jama se razteza kakih deset minut od Postojne, pod slemenom nekaj čez pol ure dolgim. Vhod v jamo je ob cesti Postojna-Otok, ne daleč od mesta, kjer se zgublja reka Pivka pod zemljo -- v jamo. Velika jama oziroma glavna pota so dolga 3090 *m*, postranske ali male jame imajo pa čez 2000 *m* daljave. Povodna jama, kolikor jo je do sedaj raziskane, meri kakih 1000 *m* na daljavo. Skalno sleme, pod katerim se postojnska jama vleče, je iz začetka precej strmo, potem se polagoma dviguje, da naposled jako hitro pada proti ravnini. Smer mu je proti severu. Najnižja točka v povodni jami, kjer namreč reka Pivka privrši v jamo, vzvišena je nad morjem 511 *m*, vhod pri železnih vratih 530 *m*, vznožje gore Kalvarije 520 *m*, vrh gore Kalvarije pa 564 *m*. Sleme samo, pod katerim se jama razteza, je nekoliko višje nad morjem kakor vznožje jame, in sicer: Dolinski vrh nad začetkom jame 625 *m* in Kozji vrh nad koncem jame 647 *m*.

Cesta do vhoda je jako zložna in lepa, ter s košatim senčnim drevjem obsajena. Ta v poletnem času in hudi vročini popotnikom jako dobrodejen drevored je dal nasaditi svoje dni tu za okrajnega glavarja in jamskega upravitelja službujoči, sedaj vže vpo-kojeni vladni svetnik, gospod Anton Globočnik pl.

Sorodolski, čegar plodonosno uradovanje ostane celemu postojnskemu glavarstvu v neizbrisljivem spominu.

Blizu cerkve se zavije ta cesta od velike ceste na stran in te pripelje do jako prostornega vhoda, nekako po četrtuni hoji. Ondi na desni stoji strojišče, kjer izvajajo za razsvetljavo jame potrebni električni tok, ki je po vsej jami praktično napeljan, in jo čarobno razsvetljuje. Kdor si je ogledal jamo ob

Odtok Pivke v postojnsko jamo.

času, ko se je razsvetljevala še edino le s kadečimi se plamenicami in brljavimi svečami, ta se ne bo mogel načuditi razliki, v kateri se mu jama kaže električno razsvetljena.

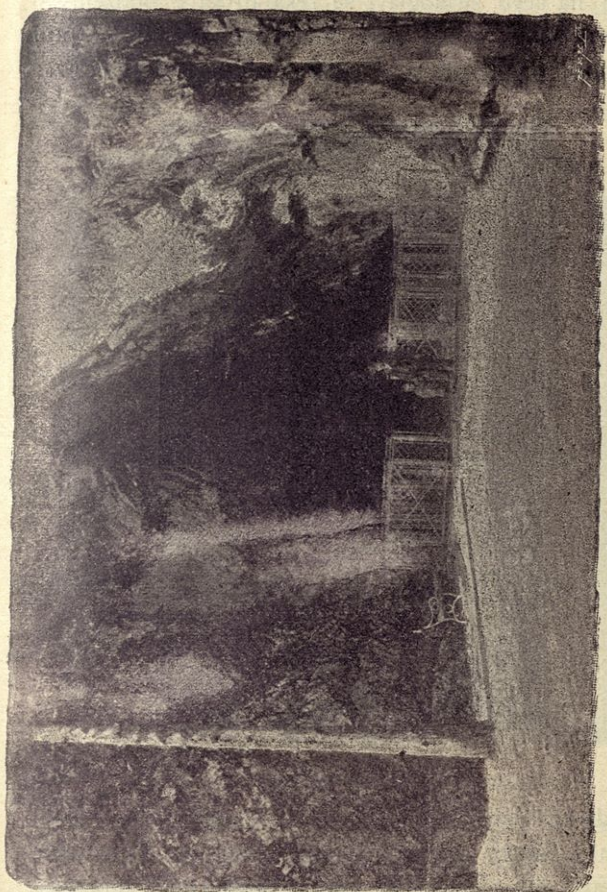
Jamo upravlja komisija okrajnega glavarstva, kateri na čelu je okrajni glavar. Člani komisije so: en politični uradnik, okrajni inženir, davkar in trije zastopniki trške občine.

Kdor si hoče jamo ogledati, mora plačati določeno vstopnino, katere dohodke komisija rabi za olepšavo jame in razne poprave po nji, kakor tudi za njeno razširjanje. Kar vrhu tega ostane čistega, gre na polovico jamskemu zakladu, na polovico občini postojnski. Ti dohodki so posebno zdatni vsako leto ob binkoštnih praznikih in 15. avgusta, ko se pripelje na tisoče in tisoče ljudstva od vseh vetrov v Postojno ogledovat slavno jamo, kateri ni nikjer na širnem svetu več enake! Na binkoštni ponedeljek obhaja narod vsako leto spomin na odkritje jame, katere starejši del je bil, četudi malo, pa vendarle kolikor toliko znan ljudem že v trinajstem veku, kar nam pričajo v skalo zarisane črke in letnica: C. M. 1213. Novejšo jamo je našel pa meseca aprila 1818 vodnik po stari jami, Luka Čič. Ta spomin obhaja se po vsej Postojni kolikor se da slovesno in veselo. Jamo razsvetlujejo čarodejno 36 električnih obločnic, ki dajejo vsaka za 1400 sveč svetlobe, in 950 električnih žarnic. Po rovih razvrščeno je pa na tisoče finih sveč, da ondi preganjajo temoto. Postojnska jama na binkoštni ponedeljek je prava podoba tistih pravljic iz jutrove dežele, ki nam jih živo slika knjiga „Tisoč in ena noč“.

Nemogoče je povedati, kateri oddelek človeka bolj prevzame, kajti vse je treba videti, vse le sam občudovati! Vsak korak po jami privede nas pred nove podobe, ki se zopet na vsak pogled spreminjajo, kakor hitro jih od druge strani ogledujemo. Vže smo hodili dobri dve uri, ko smo zopet na onem mestu, od koder smo se spustili po jami, in zdi se nam, da smo hodili komaj dobro uro.

Ozrimo se sedaj nekoliko po jami sami. V jamo podati se je lahko vsakemu in vsem, ki so to željo javili poldrugo uro prej jamski komisiji in plačali določeno vstopnino. Navadno je pa doba od 1. marca

do 31. oktobra določena za to. Med tem časom se jama lahko vsak dan ogleda ob $\frac{1}{2}$ 11. uri dopoldne in ob $\frac{1}{2}$ 4. uri popoldne ob izključno električni razsvetljavi proti določeni plači: ob delavnikih 10 kron,

Vhod v jamo.

ob nedeljah in praznikih 3 krone; izven te dobe 10 kron za osebo brez vsakih drugih stroškov. Obiskovalcem se odkažejo v to določeni vodniki.

Senčnata terasa pred vhodom nam ponuja darežljivo prijetne prostore na svojih klopeh. Nekako

čudno navdušenje prešinja vsakega, kdor prvič stopi pred impozantni vhod te čudovite jame. Ob levi, kakih 15 m oddaljeno od glavnega vhoda, so druge manjše železne duri — vhod za vodnike. Še nekoliko bolj na levo strmoglavi se reka Pivka v podzemsko palačo svojo, katero vršeč in hrumeč prehití, ter pod zemljo dalje deroča pri Planini zopet kot reka Unca za-

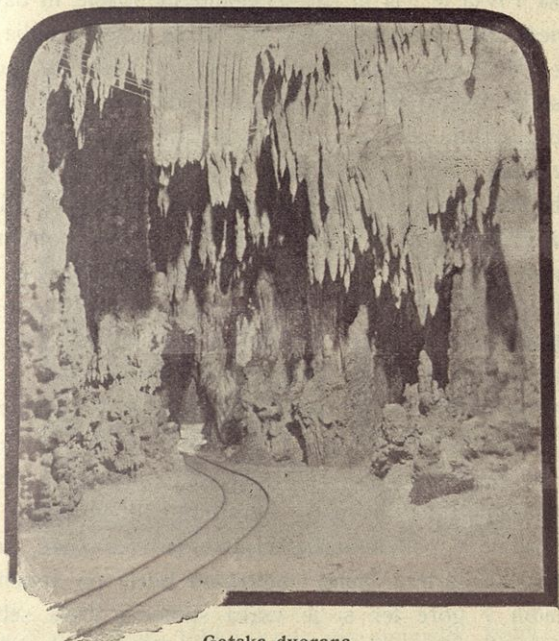
Velika dvorana.

gleda beli dan. Toda kratka ji je tudi sedaj pot na površju zemlje. Zopet se nam umakne izpred oči, da se nam, ubravši tok pod zemljo proti Vrhniki, ondi zopet pokaže kot zelena Ljubljana, ki se po dolgočasnem malomarnem teku po ljubljanskem močvirju uro hoda pod Ljubljano pri Zalogu izliva v Savo.

Sveta groza nas strese, ko prvič stopimo v te čudapolne prostore, v te prekrasne hrame in žive

priče božje vseмогоčnosti. V raznih povestih in basnih o zakletih gradovih, o dobrih in hudih duhovih, o divjem in povodnem možu bere se dostikrat o podzemskih gradovih, ki se v samih diamantih in žlahtnih kamnih leskečejo in utrinjajo. Kdor še ni takega podzemskega gradu videl na lastne oči, bi pač ne verjel, da se pod sivo goro, po kateri se pase plaha divjačina, nahaja v resnici tak grad; da so ondi

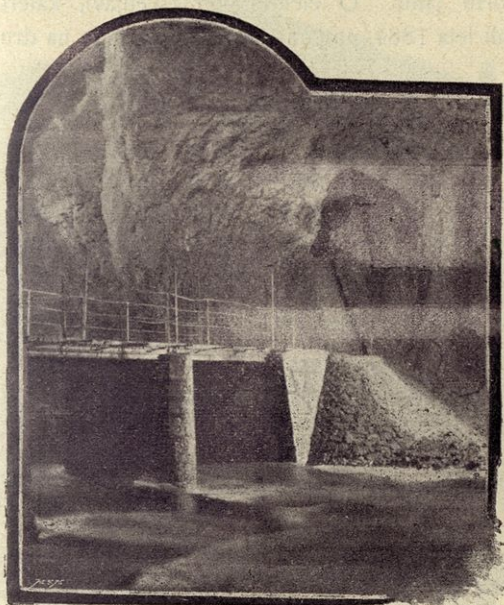
Gotska dvorana.

v resnici velikanske dvorane, katerih stene se leskečejo, kakor bi bile zložene iz samega žlahtnega kamnja; da se v njih stotine in stotine ljudi veselo vrti po ubranem taktu godcev, da se ondi nahaja v resnici lep park z okamenelimi cveticami in naravno upodobljenimi rastlinami; da ondi šumi in vrši prava živa voda; da se ondi dvigujejo gore, med katerimi se vlečejo doline, obdane od raznih stebrov

in družih reči, ki jih navadno med nami vidimo. Vse to se nahaja v resnici v postojnski okolici, kjer je svoje dni, v sila davnih starih časih reka Pivka jela spodjedati apnene sklade, ki že sami na sebi niso bogve kako trdni, ter si je vedno globokeje in dalje napravljala pot v temno osrčje matere zemlje, dokler ni izvotlila sedanje dolge jame, kamor leto na leto prihaja tisoče in tisoče ljudi od vseh strani in od vseh vetrov. Reka Pivka je rila in rije še vedno globokeje, in dandanes videti je le še kratek tok, ki se vršeč zgublja v neznane dupline. Jame prazne, kakor jih je deroča voda pustila, Bog ni pustil. Zato je poklical delavcev — vodne kaplje jim recimo — ter jim je naročil, naj mu jamo ozaljšajo in obdajo s čarobnim leskom. V nebrojni množini jih je hitelo takoj spolnovat voljo božjo, in vsaka je vzela seboj za okrasbo potrebne tvarine, kolikor jo je le nesti mogla. Ni bilo bogve kaj, toda ker so delale vzajemno, ker so tvarino oddajale druga za drugo na eno in tisto mesto tisoč in tisoč let razdelivši se po apnencu na vse kraje, se je končno vendarle poznalo mojstrsko delo njihovo, ki ga ne doseže nobena umetnikova roka, kaj šele da bi ga prekosila! Kaplje, ki so to prekrasno delo izvršile, so bile in so še navadne vodne kaplje, ki so padale v podobi dežja na površje sive gore, pod katero se razteza jama; odtod so hitele po apnenih skladih v gore ter si je vsaka spotoma vzela seboj nekaj ogljenčeve kisline in pa razpuščenega apna, kolikor ga je ravno mogla nesti. Spotoma prišedši na zrak v jami, odločila se je od nje ogljenčeva kislina in tedaj je odložila kaplja obenem tudi nekaj apnene tvarine na stropu, kjer si je nekoliko časa odpočila, nekaj pa jo je vzela seboj padši na tla, kjer se je sama razpršila takoj na atome; apnena tvarina se je pa strdila in z vsako kapljo nekoliko narastla. Tako so se v teku tisočletij napravili vsi tisti kapniki, ki

visijo od stropa doli, in oni, ki so videti, kakor bi bili vzrastli iz zemlje. Kjer sta se v tej dolgi vrsti let zgoranji in spodnji kapnik združila, ondi je nastal — steber, kateri se nam dozdeva, kakor da bi nad njim se razprostirajoč strop podpiral.

Tako so nastala tista čuda po jami, ki ti danes vzbujajo strmenje, ako si namreč po jami sti-

Most v veliki dvorani.

kajoč prizadeneš toliko truda, da pomisliš, koliko in koliko tisočletij je šlo v večnost, preden se je vse to nakapalo, kar sedaj ogleduje tvoje oko.

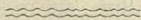
Jama je bila natančno premerjena šele leta 1833., kateremu ne posebno lahkemu poslu se je posvetil tedanji rudarski uradnik Ivan Fercher. Leta 1856. sta prišla vanjo cesar Frančišek Josip in cesarica Elizabeta, in od tedaj nosi tudi del jame od „groba“ do „Ljubelja“ njuni imeni. Leta 1866. so razširili zdatno prejšnji

ozki vhod v jamo ter so ga obsadili z drevjem. Šest let kasneje so napravili po jami železnico, katera posebno slabotnim ljudem jako ugaja. Speljana je do Kalvarije in dolga 1534 *m*. Leta 1874. so napravili v veliki dvorani čez reko Pivko železen most, in zopet šest let kasneje — 1880. — pa trojezične napise na transparentnih tablah po vseh bolj imenitnih prostorih jame. O električni razsvetljavi, katero so vpeljali leta 1884. po jami, smo govorili vže na drugem

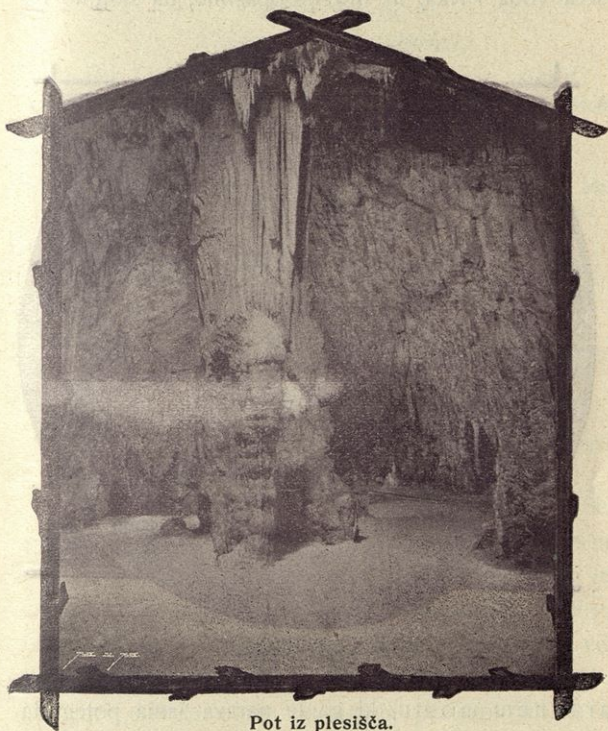
Plesišče.

mestu, in leta 1891. je naročilo c. kr. ministrstvo poljedelstva višjemu rudarskemu uradniku v Příbramu, g. Josipu Schmidu, da naj izdela natančen črtež jame in njenih do sedaj znanih delov, ter preračuni, v kakem razmerju je z nad njo se nahajajočo plastjo. Dotični gospod je zaupano mu delo jako natančno izdelal in nadejati se je, da napoči s tem kraškemu votlinoslovstvu nova, še slavnjejša dôba.

Stara jama.

Vodniki nas vže čakajo, sledimo jim v jamo! Ozek hodnik sprejme nas v nekakem polumraku, ki je nastal iz jako skromne svetlobe dneva in iz one, kar jo izhaja od gorečih sveč in svetilk. Še predno se oko privadi tej izrednosti, vže se hodnik, ko smo

Pot iz plesišča.

ravnokar krenili mimo vogla, jame raztezati pred našimi očmi na širjavo, na desno in na levo. Hladán, toda dober in zdrav zrak puhti nam nasproti iz jame, kar jo je bilo znane do leta 1818., ali stare jame.

Votlo vršcanje se sliši pod nami, in prej nego si domišljamo, nahajamo se v **veliki dvorani**, katera se v čarobnem svitu električne luči pred nami raz-

prostira, kakor bi jo obsevala prijazna svetloba polne lune. Čudovito presenečeni se bližamo železni ograji, in strmé opazujemo čarodejni prizor, ki se tu pod vplivom elektrike kaže našim očem. Nad nami mojstrsko od nevidne vsemogočne roke obokani strop, v katerem se vtrinja na tisoče kristalov, pod nami vršeča voda Pivka, in niti ne opazimo, da stojimo na

C. kr. pošta v jami.

naravnem mostu, ki ga je narava sama potegnila čez divjo reko. Odtod na levo nas vodi k reki sami 84 stopnjic in pri njej smo, ki se v divjem diru podi mimo nas v svoje temno podzemsko kraljestvo. Brezštevilno lučic oznamenjuje njeno strugo po vsej veliki dvorani.

Velika dvorana, ki se imenuje tudi „Neptunova jama“, je 28 *m* visoka, 45 *m* dolga in 30 *m* široka in obenem največja votlina pod zemljo. Od vhoda

semkaj znaša pot 28 m. Do leta 1818. so hodili ljudje le do semkaj, kajti ves ostali del jame se je odkril šele kasneje, ko ga je bil tega leta voditelj Čič našel. Do tu sem je prišel tudi cesar Franc I. leta 1816.; temu priходу se je postavil v jami prvi spominek iz črnega mramorja. Onda se bere:

*FRANZ I.,
Kaiser von Österreich,
der Gerechte, der Gütige, der Weise, stand
am 16. Mai 1816 hier und besah diesen unterirdischen
Schauplatz.*

*Josef Ritter von Löwengreif, k. k. Kreiscassier,
hat dieses mit innigstem Gefühle der Unterthansliebe und
Erfurcht der Mit- und Nachwelt bemerkbar gemacht.*

To bi se po naše reklo:

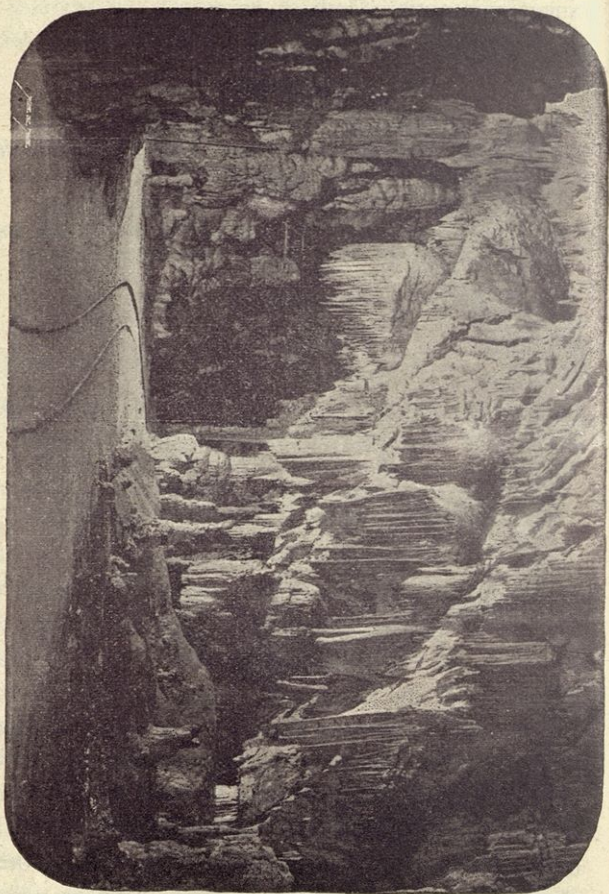
*FRANC I.,
cesar avstrijski,
pravični, dobrotljivi, modri, bil je 16. maja 1816
tù in si je ogledal ta podzemeljski prostor.
Josip vitez Löwengreif, c. kr. okrožni blagajnik,
je to s presrčnim čutjem podaniške ljubezni in globokega
spoštovanja vrstnikom in potomcem označil.*

Do leta 1856. so se morali obiskovalci pri tem spominku vračati, kajti strma stena, kakor zid navpična, zapirala jim je vsako daljno pot po jami. Tistega leta vsekali so pa vanjo „umetno galerijo“, ki je poldrugi meter široka in 55 metrov dolga. Ta galerija veže veliko dvorano s cesar Ferdinandovo jamo. Napravil jo je po odloku c. kr. okrajnega predstojnika in namestniškega svetnika Valentina Murnika tedanji civilni inženir Pavel Eunike. Prav tu je tudi jako lep razgled na veliko dvorano. Galerija je za jamo velika dobrot, zlasti starikavim in trudnim ljudem. Kdor je namreč v prejšnjih časih prišel semkaj, moral je hočeš, nočeš po 84 stopnicah doli, in na drugi strani zopet kvišku stopati. To pa zlasti ob deževju ni bilo tako lahko, kakor bi si človek mislil, kajti Pivka je navadno

izstopila, preplavila most in bližnjo okolico in vsakemu pot zaprla. Odkar je galerija tu, je povodenj v jami brez pomena.

Na vsak način je vredno ogledati si jamo tudi s tega kraja. Podajmo se torej na pivški most, od

Prizor iz Ferdinandove jame pred grobom.

ondot šele vidimo dvorano v vsem njenem veličanstvu nad seboj. Zato storimo prav, če jo krenemo v jamo gredé po poti čez most, iz jame vračujoč pa se zavijemo na galerijo, zakaj od dolge poti bomo že precej

utrujeni in bi se nam pač javaljne ljubilo po eni strani doli 82, po drugi pa zopet 84 stopnjic gori vbirati; v jamo dospevšemu je pa to prava igrača.

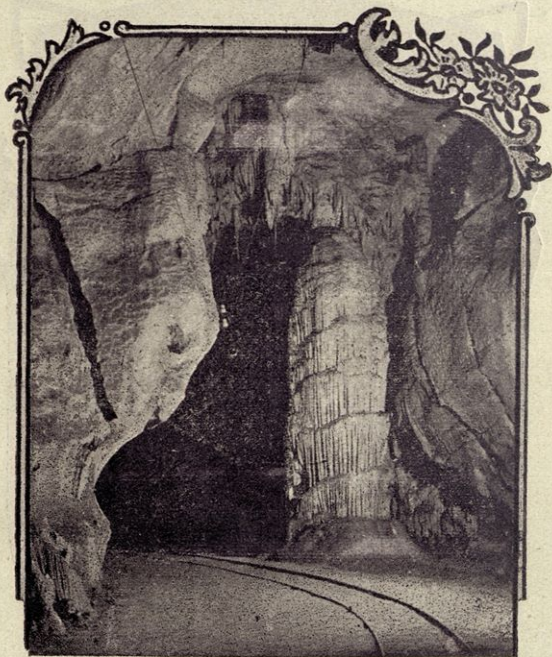
Vsak torej, komur je kaj na tem ležeče, da si veliko dvorano od vseh strani ogleda in da se kolikor moč navzame njene lepote, naj ne opusti ugodne prilike. Vže po prvih 23 stopnjicah bode prišel na ograjen

Cipresa.

prostorček, kjer zija za ograjo črn prepad, na čegar dnu vrši reka Pivka. Ob njem drži pot v „staro jamo“, kamor se pa zaradi slabe in nerodne poti sploh malo-kdo poda; tudi ni nič posebnega ondi videti. Med kapninami v tej jami je posebno znamenit rdeči slap, poleg tega pa še drug slap. Tu se nahaja tudi lopa, v kateri je v celi jami največ imen, in to iz

starih časov zarisanih. Najstarejša letnica ondi se bere 1213 in črki C. M. Za to bodeš našel ondi letno številko 1323 in imé Kjrheirer. 1343 Kirchemer prs., C. P. 1393. 1413 Mihael Hauser, 1538. 1516 Philipp Wenger, Gnad dir Gott. 1523 Stumpberg. 1534 Kjrheimer. 1540 Kauver. Hanns Huber 1547. 1575 pozna se le nekaj potez. 1575 M. W. (J. Sciffrerere) 1575.

Gotiški steber.

1575 M. Weingarter. 1575 J. Tschiffern. Ca. Agourer 1576. 1576 Longkainr. 1578 Der mit Herrn Joseph Holla Gnad dir Gott. 1580 Erzpriester. 1580 Görger Tauffrer. Franz Anton Herzog zu Cromau 1580 auch Fürst zu Eggenperg. A. W. 1585. 1585 Ferko Jankeritz. Gnad dir Gott 1587 Mariahilf za Vilharbar. 1592 Walant. Junika. B. P. 1606. 16 S 34. M. 1634. F. v. Steinach. 1634

Hanns Hueber. Stephanus Kanzianer. 1634 Dietrich. Maximilian Frauenholz 1636 Kaspar Moll. 1636 Martinus Cuboi. 1641 Stirch. Herr Jakob Rauver 1641. 16 JMO 42. 16 JPS 42. Lohr Ingenirer. Franz Himer, Tischlergesell aus Baiern. Fürst C. Eggenberg (grb), Johann Melchior Ott. Johann Paul Sarcher 1642 den 6. Juni. Marco Sernih, Bildhauer 1648 am 12. Genaro.

Razgled.

Joannes Grassanz 1648. Hanns Korn 1649 den 3. Juni. Johann Paul Hueber 1675. 1676 G. Nostiz. Michl Brigel itd.

Ta imena so zgodovinski mejniki, ki pričajo in še dandanes kažejo, od kedaj vže slovi postojnska jama.

Podajmo se po stopnjicah dalje, in sicer za 20 stopnjic, in dospeli smo do ozkožbočnega naravnega

oboka, skozi katerega nas stopnjice dalje vodijo. Tu še opazimo, da naravni most čez Pivko ni družega, kakor kapitalen skalnat hrbet, dvakrat prevotljen; skozi eno teh votlin dere Pivka, skozi drugo smo šli ravnokar sami po stopnjicah doli. Pred nami je od vseh 84 stopnjic le 28, po katerih bo treba doli in — vže smo ob levem toku Pivke, od katerega se na nasprotno stran vpenja jako trden, železen most. Stopimo nanj. Pod nami vršeča divja reka, nad nami v blede električni svitlobi velikanski obok velike dvorane, katere čarodejni žarni blišč odseva izpod nami bobneče vode, navduši nas nepopisno, in neizbrisljiv je utis, ki ga tu zadobimo.

Kdor je rekel A, reči mora tudi B. Po eni strani smo prišli po 84 stopnjicah semkaj doli. Sedaj, ko smo se nagledali, nam pač ne preostaje družega, kakor po drugi pred nami vpenjajoči se strani zopet kvišku. Za dve stopnjici smo na dobičku, kajti le 82 jih bo treba pustiti za seboj, če hočemo zopet gori do galerije.

Ferdinandova jama.

Meseca aprila leta 1818. zasledil in našel je jamski vodnik Luka Čič nadaljevanje jame, katero smo občudovali v prejšnjem poglavju. Po novem tiru dalje stikajoč, odkrili so se njegovim očem čudapolni prostori podzemski, o katerih bomo deloma takoj, deloma nekoliko kasneje govorili. Mesec dni kasneje je počil v Postojni glas: Prestolonaslednik nadvojvoda Ferdinand se pripelje letos v Postojno in si ogleda tudi jamo. Pričele so se takoj nad zemljo in pod zemljo velikanske priprave za tako izreden prihod, da bode tudi kolikor mogoče impozanten in veličasten.

Prestolonaslednik Ferdinand res pride. V jami so ga sprejeli na drugi strani reke Pivke blizo vže

stoječega Francovega spomenika na levi pred vhodom v novo jamo zelo zelo slovesno, in so v ta spomin postavili spomenik, ki se glasi:

*In dieser Grottenhalle
Wie Zauber anzuschau'n,
Wo aus dem Tropfenfalle
Sich mächt'ge Säulen bau'n,
Trat ein aus fernem Land
Manch hoch Erhab'ner schon,
Vor allen FERDINAND,
Der hohe Kaisers-Sohn.*

Am 17. August 1819.

*Hueber sculpsit.
Læwengreif posuit.*

Po naše bi se to reklo:

*V prekrasne te prostore,
Kjer čudo zrè okó:
Rastoče s kaplje vbóre
Stebrovje prečvrstó,
Prišli so razni gostje
Iz raznih krajev sèm —
FERDINAND visokost je
Na čelu drugim vsem.*

17. avgusta 1819.

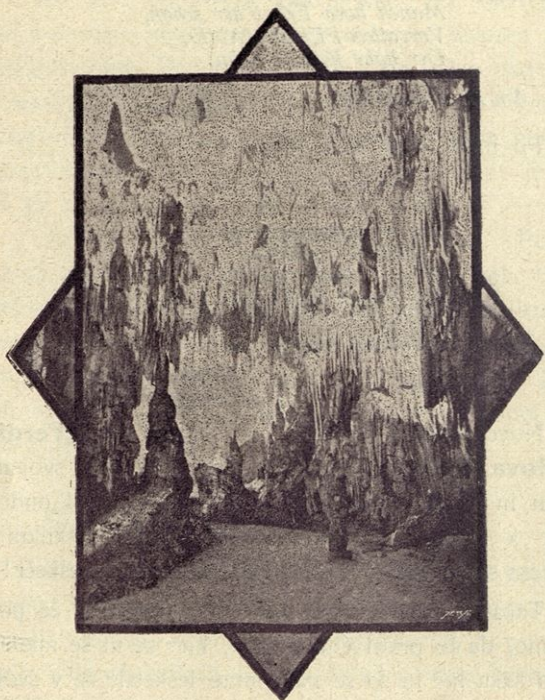
*Hueber izsekal.
Læwengreif postavil.*

Novo odkriti prostori so dobili ime „**Ferdinandova jama**“ in so bili tako krasni v svojem blesku in sijaju, — da je Čič, povrnivši se od ondot zopet k svojim ljudem, ves presenečen vskliknil: „Nebesa sem našel ondi, tako se vse sveti in leskeče!“

Taka navdušenost ni kar nič prenapeta, če pomislimo, da je prišel Čič v kraje, kjer se ni še nikdar kadila kaka luč in so se nakapnine lesketale še v svoji deviški lepoti. Strjenih curkov naravnost od stropa doli, kakor tudi po stenah, je tu že zdatno več in lepših.

Takoj pri vhodu v te prostore začne se železnica, ktero so leta 1872. pričeli delati; sedaj se že lahko pelješ do Kalvarije. Če pa morda rajši hodiš, pa hodi od jame do jame. Gotovo ti ne bo žal, saj so poti izvrstne, povsod gladke in s peskom posute. Bati se ti tudi ni, da bi se kam prekopicnil, ker te povsod

čuvajo železne ograje pred samogoltnimi propadi, ki ti od več strani zevajo nasproti. Se vsaj lahko po svoji volji povsod pomudiš, kolikor hočeš in to je tudi treba, kajti videti je toliko in tako zanimivega, da če pri vsaki količkaj znamenitejši nakapnini le nekoliko postaneš, ne bo zadosti dve uri. Onda na

„Puščavnik“.

desni videti je siva „leca“, memo katere si že čez malo korakov pred „mesnico“, v kateri visijo stalaktiti, podobni „svinjskim bohom“. Od tu na desno se pride po ozkem tiru v jako krasno, toda silno zaka-jeno stransko jamo. Kapniki njeni so bili svoje dni čuda lepi. Tu ne pozabi ogledati „antične glave“, „angleškega vrta“ ali „parka“ in „leva“; neko-

liko dalje so „salame“, „gobe“ in dr. Blizo je tudi „prestol“.

Vrnimo se v glavno jamo. Pot pred nami je prostorna in zračna, nakapnine svitle, leskeče. Še nekaj korakov in pri „slapu“ smo. Jasnosjve barve je in ves podoben okamenelemu pravemu slapu. Ne-

Briljant in nastrešje.

koliko dalje naletimo ob levi na poldrugi meter visok stalagmit, povsem podoben dunajskemu, po celem svetu znanemu „Stock im Eisen“, ki stoji na voglu sijajne palače ob „Grabnu“ in „Kärntner Strasse“.

Prostor v jami se tu zopet dviguje na 10 metrov. Nakapnine so že raznobojne in raznovrstne. Takoj

smo zopet v prostorni lopi, imenovana „**gotska dvorana**“, ki je okičena z raznovrstnimi nakapninami. Od tu nadalje se pride na prostor, zavarovan ob eni strani z železno ograjo, kjer je videti zopet vse polno krasnobarvanih stalagmitov in belih kapnikov, med katerimi stoji „krstni kamen“. Ako stopiš tu na kraj, da se ti od stropa viseče kamenje pokaže v pravi luči,

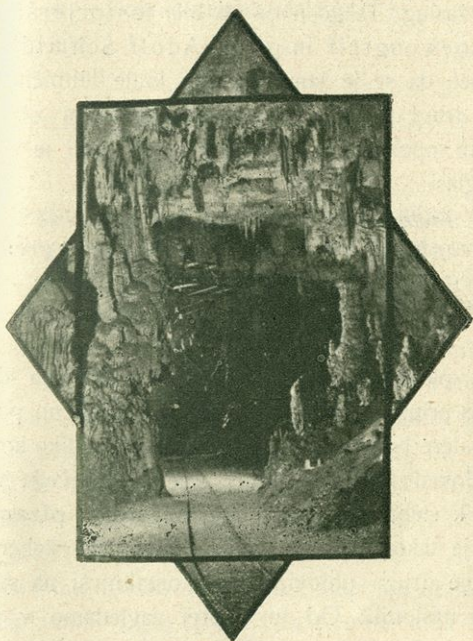

Nova jama.

mislil boš, da vidiš ob desni „severni žar“ ali „polnočno zarjo“. Od tu naprej sledé zaporedoma: „Krinolina“, „sarkofag“, „glediščna loža“, „cof“, „sv. Petra stol“, nekoliko dalje „ječa“, dokler se ne odpre pred teboj prostorna dvorana: v električni luči blesteče se „**plesišče**“.

„Plesišče“ je oddaljeno od vhoda 548 metrov, je 28 metrov široko in 48 metrov dolgo. Zrak je popolnoma čist in ne daleč na strani dobiš prav dobro

pitno vodo. Vendar pa ljudje rajši segajo po vrčku hladnega piva ali kozarcu pristnega vina, ki se tù toči ob veseli, precizni godbi postojnski. Radosti prešinjeni posetniki se tu vrte, da se ni moč skozi preriti in nič se ne čudi, ako opaziš plesati staro dvojico, ki se je na mah zopet oživela. Svojega prijatelja se moraš tesno oprijeti, ako si šel slučajno ž njim v

Pod Kalvarijo.

jamo, inace ga skoro gotovo ne zazreš več notri, kajti vsakojaki jeziki prevpijejo tu vse, da ne slišiš svojega spremljevalca, ki je komaj nekaj korakov oddaljen.

Na tisoče je leto za letom ob Binkoštih in družih lepih praznikih ljudi tukaj zbranih, gorí več stotin vsakovrstnih luči in kljub temu je zrak tukaj vedno svež, vedno dober. Hvala za to gre naravnemu prezračevanju jame, ki se vrši samoobsebi, ne da bi se tù ali tam čutil kak poseben prepil.

V tej jami so našli ob svojem času mnogo kosti takozvanega „jamskega medveda“ (*ursus speleus*). Ko bi se bilo takoj od začetka bolj pazilo na take reči, dokler namreč tla še niso bile povsod umetno zjednačena, kdo vé, kaj vse bi se bilo še tu dobilo.

Tudi ta dvorana ima svojo spominsko ploščo. Posvečena je možema, ki sta si pridobila za jamo velikih zaslug. Ta gospoda sta bila Josip Jeršinovič vitez Loewengreif in pa dr. Adolf Schmidl. Prvi je skrbel, da se je jama na vse kraje tehnično preiskala, drugi pa je omikani in učen svet z njenim popisom opozoril na njo. Napis na plošči je latinski in se glasi:

*Protectoribus meis, Cultivatori meritissimo
Josepho Jeršinovič equiti de Loewengreif
et descriptori ingenuoso
Dr. Adolfo Schmidl
MDCCCLXV.*

Iz plesišča zavijemo se dalje gredé na desno, kjer nas pripelje pot do kapnika, ki ima slično podobo kipu Matere božje z detetom v naročji. Nekoliko korakov dalje dovede nas pot mimo sijajno leskečega se kamnja k stebru, ki se mu pravi „**stolp pizanski**“; nastal je tako, da se je velik stalagmitski steber ločil od svoje druge polovice in se omahnivši na svojega soseda naslonil. Od tu naprej zagledamo v precej prostorni, 8 metrov visoki dvorani, „žrelo“, „črepaho“, „krsto“, „kapelico“, „prapor“, „mrežo“, „lestenec“, „palmo“. Še nekaj korakov, in „vodomet“ se nam pokaže – rdeč curek iz blestečo-bele tvarine.

Na levo od tukaj se nahaja jako ozka, nizka globina, 85 metrov dolga stranska jama. Pred vhodom visi od stropa doli „orlova peruta“. Vsa ta stranska jama se imenuje vsled svojih vosku podobnih okamenin „voščena jama“.

Naprej gredé se nam zdi, kakor da bi ne mogli več dalje, zakaj navidezno nam pot zapira velikanska nakapnina, obstoječa iz nébesa, raztegnjenega v gotskem slogu čez veliko raznovrstnih stebrov, pod katerim je videti „grob“. „Grob“ je ena najredkejših nakapnin v postojnski jami; posebno ako ga obdajajo od več strani luči, je to jako lep prizor. Na levo od „groba“ stoji čvrst korenjak stalagmit, ki se mu pravi „obelisk“.

Franc Josipova in Elizabetina jama.

Boječ se, da nam pri grobu ne bo mogoče dalje, se pač kmalu prepričamo, da se Ferdinandova jama razdeli tu na dve strani. Jama sama se zavije pri grobu na desno proti vzhodu, mi pa so obrnimo na levo in stopimo v novo „**Franc Josipovo in Elizabetino jamo**“. Ime je dobila ob priliki prihoda Veličanstva cesarja in pokojne cesarice Elizabete v jamo, ko se je prvič odprla in vročila prometu. S tem, da smo se obrnili tu sem, pričeli smo tudi hoditi v kolobarju, v katerem se na levi strani vrnemo zopet k grobu. (Glej črtež).

Ta jama ni tako bogato in čudapolno obdarovana z nakapninami kakor Ferdinandova, toda kar jih ima, so vse še nekako nežnejše, manj zakajene, stebričje tanjše. Tu se nahaja najlepše belo in rdečkasto kamenje v celi jami, deloma prosto stoječe, deloma od stropa viseče ali pa razploženo ob stenah.

Vže kakih 30 metrov od vhoda v to jamo je bila pot tako ozka, da jo je bilo treba na mnogih krajih umetno razširiti. Kakih 68 metrov od groba nahaja se soteska, da se komaj človek človeku ogne, jedva pa jo imamo za sabo, odpre se pred nami lopa, 17 metrov široka in 15 metrov visoka, polna bele-

rdeče obrobljene nakapnine. Ta prikazen je tako čudovita, da ne moremo zadosti opozoriti nanjo. Onda na griču stoji steber stalagmit, mesne barve, kak polosmi meter visok. Nič manj impozantna so tû takozvana „zagrinjala“, od snežnobelega do rožnordečega. Vsako ima drugačno podobo, vsako je drugače zgubančeno.

Konec jamske železnice.

Še nekaj korakov -- in v drugi lopi smo. Ako se tû ozremo na pot, ki leži za nami, ne moremo, da ne bi vskliknili začudivši se raznemu stebrovju, ki je tû nakopičeno. Ta prostor se imenuje mala gora Kalvarija. Takoj za to moramo skozi „preseka“, kjer je bilo svoje dni konec te jame. Leta 1856. napravili so tukaj 12 metrov dolg presèk, ki je 2 m. visok in ravno toliko širok, ter so ž njim zvezali dve jami.

Ko si prehodil presèk, prišel bodeš kmalu k stebri, kake tri metre visokemu, ki ima gotski slog in odtod dalje mimo sijajno leskečega se stebrovja v takozvano „perišče“, kjer se leskečejo na višini prekrasni snežnobeli zastori, liki razobešenemu perilu. Od tù znižuje se obok zopet vidno, od stropa visijo jako fine „dežju“ podobne cevke. Jama je široka

Tržaški svetilnik.

7 metrov in 13 visoka. Stene se spreminjajo v raznih barvah: od snežnobele do temnorjave. Stebrovje se sklepa drugo z drugim v naoščenih obokih. Dolgost jame je že 38 metrov ob 15 metrov širjave. Nakapnine, ki so tu videti, so: „krokodil“, „zmrzli curek“, „briljantna dvorana“, „žalujka“ „spomenik“ in „Damoklejev meč“. Lepota, ki se tù na kapnikih nahaja, gre deloma na račun njihove še

deviške čistosti in snažnosti, deloma pa tudi na račun raznih barv, ki so tu vse zastopane, od čistega kristala do temnorjave. Vsaka vspodoba ima svoje ime, največkrat dobro zadeto, ker predstavlja sličen predmet, tuptam mora res domišljija nekoliko opomoči, toda kaj to, nič ne dé! Več ali manj, in če ne od te pa od druge strani, je vendar vsaka reč podobna tistemu, kar predstavlja, na čegar ime je krščena. — Pot se trikrat zavije in mi stojimo na višini, ki se ji pravi „**Belvedere**“ (lep razgled), v resnici eden najlepših krajev cele jame. Tù se je postavil „Spomenik Franc Josipov in Elizabetin“ na vedni spomin, da sta bila tukaj presvitla vladarja dné 11. marca 1857. l. Izsekan je iz domačega črnega marmorja v podobi presekane piramide in ima sledeči napis:

*Heimkehrend von einem Triumphzuge, dessen Wege landes-
väterliche Huld und Milde unauslöschlich gezeichnet
haben, weilten hier nach Eröffnung der nun allerhöchst dero
Namen führende Grotte*

am 11. März 1857

FRANZ JOSEF I.

und

ELISABETH.

To se pravi po naše:

*Vračujoč se iz zmagoslavnega sprevoda, čegar sled zapisali
sta neizbrisljiva očetovska milost in milosrčnost, mudila sta se
tù v vže odprti jami, ki nosi njuni najvišji imeni,*

dné 11. marca 1857

FRANC JOSIP I.

in

ELIZABETA.

Na zadnji strani tega spomenika so vdolbene besede, ki bodo še poznim vnukom pravile, da je „dné 15. julija 1883 Nj. Veličanstvo ob priliki slavljenja šeststoletne zveze Kranjske dežele z dednimi pokrajinami avstrijske države na veliko radost tukajšnjega prebivalstva izvolilo jamo zopet s Svojo navzočnostjo počastiti.“

Od „razgleda“ na zapadni strani zija 284 metrov dolga stranska jama, temna in neobhodljiva, ker pot po njej še ni izdelana. Pravi se ji „**tartarus**“ ali „kraljestvo Plutonovo“, podomače „peklo“.*)

Pot v „tartarus“ je silno težavna, ker te vodi čez razne skale in dupline. Vendar je naša radovednost večja nego težave, ki nas čakajo na nezložni poti, in hajdi dalje. Prej nego bi se bili nadejali, dospemo do malega grička, ki je nastal iz kaplje na kapljo tjekaj cepajoče, kar se še dandanes redno godi. Tukaj se popotnik lahko na lastne oči osvedoči, kako vztrajno ustvarja mati narava steber, kakršnih si videl na tisoče v jami. Le-ta griček ima na vrhu naraven „kotlič“, napolnjen z vodo in tù notri kaplja voda neprenehoma od 17 metrov nad teboj razpetega stropa. Iz kotliča hite kaplje po griču navzdol in vsaka popusti nekoliko svoje vsebine na njem. Vsled tega griček vedno raste.

Ako zavijemo tu na desno, dospeli bomo kmalu v „peklo“; na levo nas pelje pot do „globeli“ (basin). Globél ima podobo lijaka in je zgoraj 22·7 metrov, spodaj pa samo 9·5 metrov široka. V najnovjšem času so prišli že prej omenjeni preiskovalci jam čez skalnato sedlo v drugo, prvi precej enako globél, iz te splazili so se skozi majhno mokro votlino pod skalo v večji prostor, od koder so dospeli po ilovici, nanošeni od vode, do podzemskega brega Pivke

*) Preiskovalec podzemskih jam dr. Adolf Schmidl je že pred 40 leti po svoji duhoviti razsodnosti prav ta oddelek jame in pa podzemski tok Pivke označil za to, kar sta se dandanes tudi resnično izkazala, da sta — namreč mesti, od koder bode mogoče skrbeti za nova odkritja pod zemljo. In glejte, res se je posrečilo nekaterim preiskovalcem jam v Postojni nedavno po tej poti, polni truda in nevarnosti, najti nova, do sedaj še v naročji matere zemlje skrita čuda narave. Sedli so namreč v „veliki dvorani“ postojnske jame v čoln ter po temni, nevarni podzemski poti deloma plavali po Pivki, deloma hodili ob njenem bregu v novoodkrita Otoško jamo, o kateri bomo kasneje spregovorili.

nadalje do velikega jezera, pred tako imenovano Otoško jamo.

Vrnimo se k „razgledu“. Ako tù „peklu“ hrbet obrnemo in se potem na levo držimo, dospemo k „puščavniku“, na krogli stoječemu poldrugi meter visokemu stalagmitu in odtod čez kakih 30 korakov na „Ljubélj“ in na njegovo višino. Ako bi se od tù obrnili zopet na desno, prišli bi iz novega k „Damoklejevemu meču“, katerega smo že občudovali, preden smo dospeli do „razgleda“. Na levo drži pot v stransko jamo, ki nas spominja na jako zaslužljivega moža za postojnsko jamo in se po njem tudi „Jeršiničeva jama“ (Löwengreif-Grotte) imenuje.

Od „Ljubélja“, imenovanega tudi „Semmering“, vodi pot navzdol v ovinkih na planjavo. Na desni strani od nasipa vidi se luknja, kamor se izgublja voda, ki se iz Ljubélja semkaj steka. Odtod je treba zopet navzgor, to se zná da zopet po ovinkih, kjer občudujemo mogočno stebrovje. Na vrhu videti je med raznimi stalagmiti podobo „sv. Štefana“. Pot od glavnega vhoda do semkaj znaša že 1852 metrov. Ako se tu spustimo na levo, pridemo v **„jamo cesarice Marije Ane“**.

Jama cesarice Marije Ane.*)

To jamo so odprli leta 1865.; iz nje drži pot ob desni po raznih ovinkih na „goro Kalvarijo“, kjer se odpre očem čudovito krasen prizor. Kakih 36 metrov od sv. Štefana ugledamo „črna pregrinjala“,

*) Najnovejša raziskavanja so odkrila nadaljevanje jame Marije Ane proti severu. Skozi dve duplini, kateri je komaj prelesti možno, pride se v dva velikanska prostora, kjer greš po nasipini lahko tako visoko navkreber, da dosepeš na vrh nikakor ne moreš biti daleč od belega dne. Ni davno, kar so prav tu zasledili stransko jamo, polno kristalnosvitlih snežnobelih nakapnin nenavadne lepote. Da bi se pred časom ne dogodila kaka škoda, je ta oddelek zaprt z železnimi vratni.

viseča ob steni na levi. Na desni pokaže se nam steber črnorjave barve. Po nasipu kakih 23 metrov dalje dospemo h krasnemu snežnobelemu stebri „briljantu“. Visok je 4·6 metrov, v primeri ima pa povprečno poldrugi meter. To je najlepši steber v jami in se odlikuje po svoji divni krasoti in snežnobeli barvi. Obdaja ga razno zobčasto kamenje. Zraven njega je

Vhod s stebrovjem.

drugi steber rjavkasto-siv, z raznimi „nastrešju“ podobnimi prirastki. Na severni strani, nekaj korakov dalje ob poti, vgleđamo večje „nastrešje“, poldrugi meter široko in prav lepo nazobčeno.

Ako si gredoč mimo „sv. Štefana“ opazil, da je kraj zadosti razsvitljen, ozri se tu, kjer sedaj stojiš, po poti nazaj in ostenje za teboj se bo pokazalo tvojim očem v nepopisni krasoti s svojimi kapninami.

Dalje gredé opazil bodeš na levi veliki „štor“, ob desni zopet nekako „nastrešje z zastori“. Od tu na levi je videti „veliki štor“, krasna kapnina, kake 4 *m* obsežna z nastrešjem. Kapnine te vrste videti so v celi jami edino le tu.

Obok v jami je bel ter se čedalje više vspenja. Tudi pot je vedno bolj napeta in že smo ob znožji „gore Kalvarije“. Ob levi zija nam 10 *m* dolg in prav toliko globok prepad, poln lepih blede-rumenkastih kapnin. Nad prepadom dviguje se črna stena z lepim belim kamenjem in raznimi pregrinjali, ob desni pa rjavosvitlo stebrovje. Tu je takozvana „lopa žalosti“, konec katere dospeš na malo višavo, raz katero se ti odpre zopet prekrasen razgled. Ob desni vidiš „veliko gobo“ in „veliki beluš“ (špargelj). Pred nami naravnost se dviguje v krasni mesečnobledi električni luči velika „gora Kalvarija.“

Gora Kalvarija.

Ko dospeš semkaj, postój! Toliko čuda, toliko nakopičene naravne lepote ne najdeš gotovo nikjer več. Tu najdeš na stotine raznih kamnitih podob, vsakovrstnih uzorcev vsake barve od snežnobeke do temnorjave. Mnogo je stebrov, ki leže kar vse križem počez, po dolgem, drug poleg družega, kakor je kateri padel in obležal. Ta del jame je gledé impozantne prizornosti izvestno najlepši, ne le na vsem Krasu, temveč izvestno brez ugovora na vsem svetu. Imé Kalvarija ima ta gora že od svojega odkritja in ga je dobila bržkone zaradi obilne množine tu se nahajajočih stalagmitov, ki so se ob pičli razsvitlavi in obilni senci domišljavemu duhu dozdevali podobni množici hiteči na Golgato gledat na križ obsojenega Sinú božjega.

Visoka je 40 metrov od vznožja na vrh, obok nad njo pa se dviguje še 17 *m* višje. Površje njeno meri kakih 200 *m*². Pot na njo drži od treh strani,

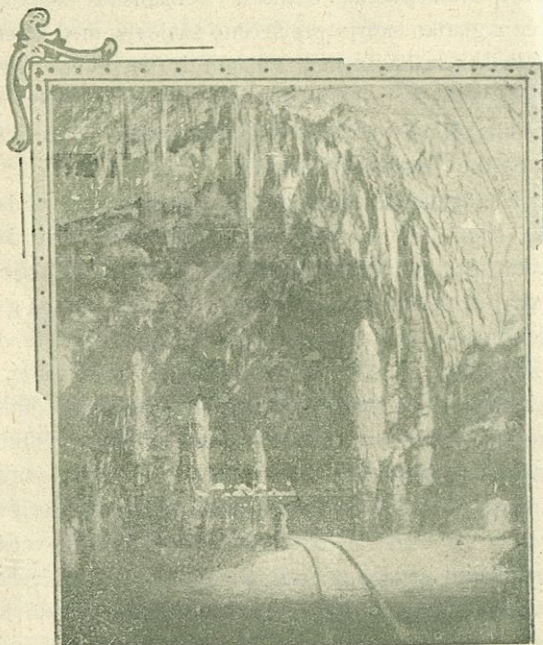
na četrti strani naslanja se pa gora sama na skalno ozadje. Najbolj strma je pot, katero smo ravnokar ubrali peš, t. j. iz jame cesarice Marije Ane. Ob strani zevajo ti kvišku grozna brezdna, vendar pa se ti ni bati nikake nevarnosti, kajti pot je varno speljana in ob prepadih z zidovjem zavarovana, sicer pa z železno ograjo obdana.

Čez dva ovinka dospeš na prvo višino, kjer vidiš po majhnem odmoru velikansko vsekrižem ležeče z gladko skorjo prevlečeno skalovje, med katerim kipé kvišku veliki in mali stalagmiti. Na prvem ovinku ob levi vidiš belo vodo, deročo po skalah, takozvano „veliki hudo urnik“. Sredi svetlih zobcev visi „grozdu“ podoben kamen.

Na drugi višini ni pot vže na polovico več tako strma kakor ona za nami in je vrh tega lepo v dveh ovinkih speljana. Čim više greš, tem krasneje so podobe, ki se ti predstavljajo. Najprvo vgledaš „pâpigo“, dalje ob levi „okameneli gozd“, obstoječ iz velikanskih skupin stoječih stebrov. Na tretji višini, ki jo dosežemo po nekaterih korakih, vgladamo krasen stalagmit, podoben kakemu pomorskemu svetilniku. „**Tržaški svetilnik**“ je to in stoji ob desni strani. Kmalu na to dojdemo do velikanske skale. Kaj pa je to? „Noetova ladja“, obdana z brezštevilnimi večjimi in manjšimi stalagmiti. „Ladija“ sama je počeckana z raznovrstnimi imeni, med katerimi se nahaja tudi ono vojvodinje Marije Lujize Parmaške, ki je dné 4. junija 1830 obiskala jamo. Od tukaj pripelje te pot do „velikega žrtvenika“ (oltarja), katerega vspodoblja trivoglata višina, obdana od krasnih belih stalagmitov na rjavih tleh; njim nasproti visijo od stropa doli lepi curki — stalaktiti. Od žrtvenika proti vzhodu razteza se stranska, 127 *m* dolga jama, v njej se nahaja višina obraščena z lepimi in bliščečimi stalaktiti in se imenuje „očarani vrt“.

Trudni smo in kakor nalašč prirejenih je tu vrh gore nekaj klopi. Da bi le bila katera prazna za trudne kosti, kajti ni mala ta pot, ki jo imamo za seboj! Napravili smo od vhoda v jamo do tu gori na vrh 2033 *m* in dvignili smo se obenem 576 *m* nad morje.

Počitek je bil sicer zelo kratek, ali vendar se nam je jako prilegel. Ker pa ne moremo dolgo tu

Vrsta stebrov.

ostati, spustimo se po drugi strani iz te v resnici prekrasne in občudovanja vredne višine navzdol. Kakor nas je zanimala pot navkreber, tako nas bode iznenadila ona navzdol. V sredi tretje višine pokaže se nam zopet „Tržaški svetilnik“, nekako na sredi nje pa križu podoben steber. Od tu je posebno krasen razgled po drugi višini, kjer se vtrinjajo stalagmiti v ne-

brojnih lučicah. Kmalu smo pri „Milanski cerkvi“, tako namreč se zove čarobna skupina tu stoječih stalagmitov in stalaktitov razne barve in podobe.

Ta skupina je najveličastnejša izmed vseh, bodisi gledé lepote, bodisi gledé mnogovrstnosti barv. Prav zato se nahaja mnogo podob od nje. Slika v oljnatih barvah izvrstno po naravi posneta, nahaja se v geološkem oddelku c. kr. dvornega muzeja na Dunaju.

Ob vznožju druge višave stoji pred nami pravi orjak med stalagmiti, 10 *m* visok, lepe bele barve; nedaleč od njega je „s.v. Nikolaj“ in še nekoliko dalje pa „mrtvaška glava“, kateri pravijo tudi „plešec“.

Pot od tu gre navzdol — na prvi višavi smo — precej strmó ob raznih večjih ali manjših kapninah in nas končno pripelje zopet v vznožje gore Kalvarije. Skoraj je res, da je vtis, ki ga človek prvič tu prejme, tolik, da se mu slednjič že nič več ne ljubi preiskavati, koliko je tu ali tam res primere ali podobe, še manj pa se končno zanima za malenkosti. Prav tako malomarni smo že postali za brezštevne podrtine, ki jih puščamo ob levi in desni za seboj in šele ko smo popolnoma v vznožju, kjer je obenem konec železnice, oddahnemo si nekako zadovoljni. Koliko je za utrujenega popotnika železnica po jami vredna, spoznamo šele sedaj, ko smo sami do nje dospeli.

Ostali del Ferdinandove jame.

Vsedimo se v tak voziček, ki ima prostora za štiri osebe in prepustimo se vodniku, ki nas takoj pelje skozi „angleško kuhinjo“, žal da ni ničesar dobiti v njej, kar bi se sedaj nam le prilegalo. Jama se je tu že tako v dolžini kakor višini zdatno razširila. Nekako 64 metrov ko imamo angleško kuhinjo za seboj, peljemo se skozi „**stebrored**“, t. j. vrsta ob poti stoječih stebrov razne velikosti, konci katerih je

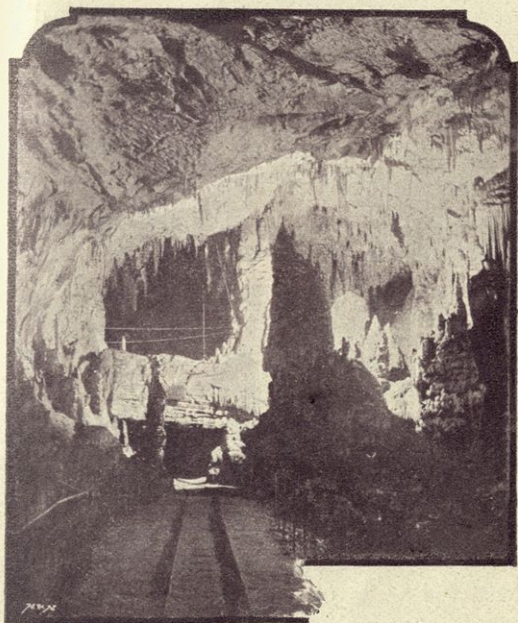
opaziti nekaka sličnost lisice. Še nekaj trenutkov — in zdrčali smo pod **„podrtim stebrom“**, ležečim čez pot.

Od podrtega stebra nas privede voziček k sivkastobelim stenam, ki nam stojé ob levi in pa k raznim zanimivimi razvalinam. Ob desni se nam pokaže med raznimi nakapninami precej debel steber, ki je bil pred nekaj leti še snežnobel, sedaj ga pa že pokriva rdečkasta skorja. Pred seboj imamo nekako novo pot, katera nam predočuje tudi nekaj posebnosti: „zemljevid“, „ščitnice“, „dvojčki“, „opice“, vse to nam zopetno navdihuje višji prst. Za temi vglédamo stransko jamo, ki je zaprta z železnimi vrati. Pred **„jamo nadvojvode Ivana“** smo. Tu notri se nahajajo jako lepe ter najčisteje ohranjene nakapnine podzemskega obsežja postojnske jame. Ker pot po tej jami še ni dobra, ni še dovoljen ustop. Vendar pa si jo manjše družbe lahko ogledajo, ako se v ta namen pravočasno oglasijo pri jamski komisiji. Mimogredé omenim ti „gotsko lopo“, „nizkí prehod“, „mali zastor“ ter „črno“ in „rdečo lopo“, ki se kot znamenitosti nahajajo v tej jami.

Kakih 10 metrov dalje vidimo „turško sabljo“, eden najznamenitejih stalaktitov, kakršnih ne najdeš nikjer več! Visi od stropa ter je zgoraj 0·21 metrov, spodaj pa 0·13 metrov široka in primerno debela. Še kakih 15 metrov naprej se nahaja zopet stranski oddelek jame, v primerno enaki dolgosti „Ivanove jame“, kateri je do sedaj brez imena. V tej jami se nahaja več znamenitosti, vendar jo je le težavno posetiti.

Od tù čez kakih 20 metrov bomo dospeli na „ribji trg“, kjer vidimo kapnike podobne „ploščnatim ribam“, „morskim rakom“, nedaleč od tam pa „zlatega runa“, „spečega leva“ in „veliki slap“; dalje dospemo v „jahališče“, v kakih

10 metrov visoko jamo, katere levo steno krasi svetovno znano „zagrinjalo“. Dolgo je kake 3 metre, debelo 8 milimetrov in od stene odmaknjeno skoraj en meter. Kakor je dolgo in široko, je vse prozorno, tvarina njegova fino bela, gube delajo se tako same ob sebi, da bi jih največji umetnik ne mogel lepše vravnati. Obrobljen je zastor s pasom rjavo-rdečerižastim, 10 centimetrov širokim, čegar barve brez

Podrt steber.

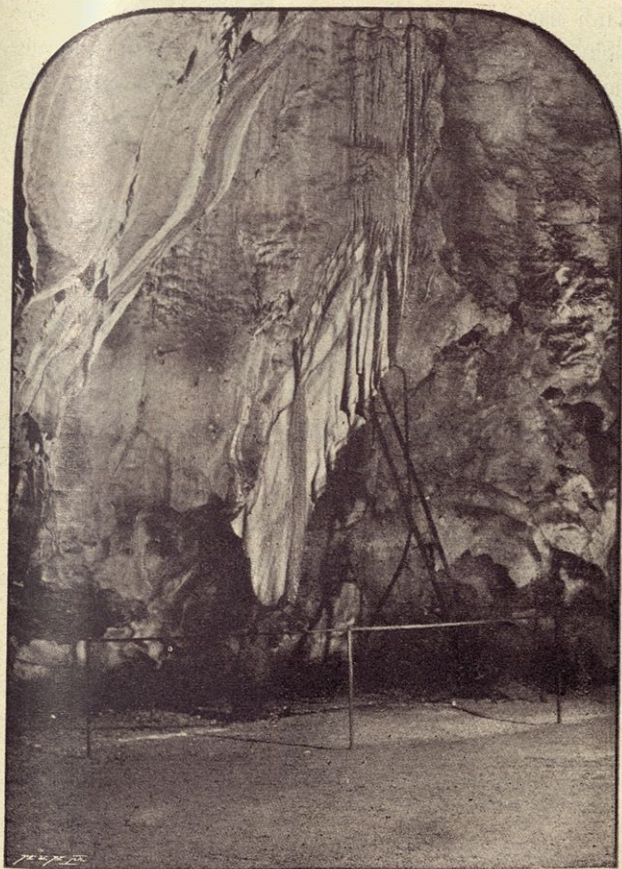
sledú druga v drugo prehajajo. „Zagrinjalo“ je brez ugovora največji čudotvor narave v postojnski jami, in lesk, ki je razlit po njem od vrha do tal, očara izvestno vsacega, kdor ga je videl. Človek bi skoraj ne verjel, da je kaj takega v naravi sploh mogoče, in vendar je res! Kaj tako dovršenega, tako finega in krasnega ne dobiš nikjer več, ko bi je tudi z lučjo iskal po celem svetu!

„Zagrinjalu“ nasproti sta „kurnik“ in „slamnata streha“, in nedaleč od njiju pa „top“, bel, precej visok steber, ki se lepo sveti in ima jako zvoneč glas. Na okoli obseza kakih 6 metrov. Jako zanimiva je rdečkasta skorja, imenovana „rdeče morje“, blizo katerega raste „velika“ in „mala cipresa“, dvigajoč se med strmim belo-sivim skalovjem. Par korakov od tukaj visi od stropa jako lepo nagubančeno prozorno, belkasto, divno obrobjeno „kodranje“ (jabots), kjer so gube zopet tako umetno in obenem tako naravno nastale, da bi jih ne mogel noben tapetnik lepše ubrati. Od „kodranja“ pripeljemo se do najmočnejše pokončne kapnine v postojnski jami, ki meri 19 metrov na okoli in ima 6:3 premerja, visoka je pa 5 metrov. Tukaj, dragi moj, zopet lahko pomisliš, kdaj da je oddala prva kapljica svojo tvarino za to velikansko kepo.

Še 28 metrov, in zopet smo pri „grob u“, kjer smo se pred nekaj časom jamske čudotvore ogledujoč na levo spustili iz Ferdinandove v Franc Josipovo jamo. Novega od tû naprej ne bo nič več, kajti vže smo na poti iz jame venkaj. Dobri dve uri potikali smo se okoli in občudovali lepoto in umotvorje božje roke. Res smo trudni, pa tudi vrlo zadovoljni. Kar smo videli, vredno je, da si vsak sam na lastne oči ogleda. Žal ne bo nikomur niti za čas, niti za denar, kajti ponavljamo z dobro vestjo, da je ni več jame na božjem svetu, ki bi se mogla v vsacem oziru kosati z našo, kaj šele prekositi jo. Večinoma vodijo po drugih takih jamah gori in doli ozke, temne, nevarne steze; voda dostikrat kar curkoma lije od stropa in popotnikom se je treba za roke skupaj držati, da se kateri ne ponesreči. Vsega tega v naši jami ni! Tû je vse gladko, vse lepo vravnano, vse svitlo kot beli dan in nevarni kraji so dobro zavarovani. Zrak je sicer res nekoliko hladen (8° R.), pa se nam vendar

prileže ob hudi zunanji poletni vročini, kamor bomo skoraj dospeli.

Rekli smo že, da imajo tudi drugod po svetu podzemne kapniške jame, takih pa, kakor je naša,

Zagrinjalo.

nikjer ne! Večje jame se pač še najdejo, lepših pa nikjer. V Ameriki se nahaja v državi Kentuki „Mamutova jama“, ki meri več nego 18 kilometrov in je v resnici tudi lepa, toda naše ne doseza. Ogrri imajo pri Rimi-Szombat jamo „Baradla“ ki je dolga

5800 metrov. Na Moravskem pri Blanskem imajo jamo „Mocoha“, ki pa ni družega, kakor globoka dolga dolina 123 metrov, 137 metrov globoka in 50 metrov široka. Na dnu te jame teče potok P u n k a v a. Tudi naša sosednja Štajerska ima v svojem gorenjem delu pri Frauenmauer blizo Eisenerza 3790 metrov dolgo podzemsko jamo, katera se razteza pod celo goro. Pravijo, da ni napačna, ali z našo je niti od daleč ni primerjati.

Kdor želi torej za malo denarja kaj v resnici lepega, veličastnega videti, pripelje naj se, kadar mu bode čas najbolje pripušchal, semkaj v Postojno. Dobro bi bilo, ko bi si v to vsaj najmanj en dan odločil, da si jamo in okolico našo z vso njeno zanimivostjo, o kateri bomo kasneje še govorili, prav dobro ogleda. Tudi kdor je bil že tukaj, naj zopet pride, kajti novega bode pri nas čedalje več. Za to bode namreč skrbelo društvo „Anthrón“, ki se je pri nas v ta namen ustanovilo, da preiskuje podzemski svet v postojnski okolici in tako pot gladi bodočim znanstvenim preiskavam pod zemljo.

Lepi sprehodi in izleti po okolici. - - - -

Krajši sprehodi.*)

1. Na Sovič k razvalinam postojnskega gradu (1 uro).
2. V postojnsko jamo (3 ure).
3. V jamo pri Velikem Otoku (2 uri).
4. Peš k „Pivški jami“ in „Črni jami“ (4 ure).

Daljši izleti.

1. Peš 5 ur, z vozom 4 ure, k gradu „Predjama“.
2. Na Nanos (dan hodá).
3. Na Javornik (9 ur).
4. Z vozom k „naravnemu mostu“ pri Škocijanu in k jamam kneza Windischgrätza pri Haasbergu. Nazaj čez Haasberg, Planino, kjer se lahko ogleda jama pri „malem gradu“ v Planini (8–10 ur).
5. Druga vožnja v Planino in Laze (1 dan) na ogled „Pod stenami“, „Mrzle“ in „Vranje jame“ kakor tudi „Skednjence“. Popoldne peš na vrh Haasberga (prav zložno v treh urah, jako lep razgled).
6. Z vozom v Cérknico na ogled ondotnega jezera in jame Karlovce (7 ur).
7. Z vozom ali pa po železnici na ogled c. kr. dvornega kobilišča v Prestranek (3 ure).
8. Z vozom v Idrijo na ogled c. kr. rudnika za živo srebro in cinóber (1 dan).

*) Dostavljeni čas velja za tje in nazaj.

Jama pri Velikem Otoku.

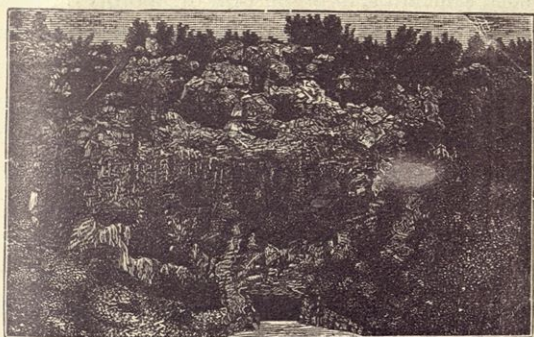
(Stranski oddelek postojnske jame.)

Pod mostom, ki veže nad Pivko Otoško cesto z ono iz Postojne v postojnsko jamo, zija goltanec, ki nenasičen požira reko Pivko, kakor je na pridejani podobni videti. (Glej sliko na strani 15).

V „veliki dvorani“ smo jo videli po njenem dnu dalje hiteti in slišali smo jo na lastna ušesa zmagonosno in skrivnostno dalje vrščati v podzemsko kraljestvo svoje, do sedaj nam še tako malo poznano. Že leta 1850. se je podal preiskovalec podzemskih jam, Schmidl, s svojim sinom v čolnu po reki Pivki nad 580 metrov daleč pod zemljo. Četudi tedaj ni odkril nič znamenitega, je vendar s tisto svojo vožnjo potrdil svoje domnevanje, kakor se v nastopnem njegovem popisu bere o dotični vožnji: „Vožnje je bilo konec pri večji globeli, ki ima kakih 12 metrov v premerju. Strop v jami je namreč ondi tako nizko nad vodo, da niti s čolnom ni bilo mogoče skozi duplino, tudi ne, če bi se človek vlegel vanj. Ondi je plavalo veliko čokov, tramovja in drugih obrezkov lesenine, po vodi tjekaj zanešene.“

Schmidl piše dalje: „Smer reki je vobče severna in se bo reka sama na svojem daljšem teku jako približala skrajnima točkama „basinu“ in „tartaru“ v gorenji suhi jami. Zveza omenjenega basina z reko,

ki ni družega nego z vodo napolnjena globel, je brez dvoma, kajti v globeli voda vselej prikipi, kedar je na Pivki povodenj, in preplavi ves končni del jame v „tartaru“. Voditelj Čič mi je pravil leta 1852. v Postojni, da se je on s čolnom tudi že prav tako daleč po Pivki pod zemljo peljal, kakor je bilo meni mogoče prodreti. Nad tisto večjo globeljo pa, kjer sem jaz obstal, opazil je on v steni luknjo, skozi katero se je splazil, nakar je na drugi strani našel zopet velik in prostoren kanal. Sam se o tej trditvi

Vhod v jamo pri Otoku.

nisem mogel nikdar prepričati, ker mi voda ni bila nikdar zadosti ugodna.“

Leta 1890. se je res posrečilo nekaterim pogumnim postojnskim preiskovalcem prodreti do označenega mesta. Deloma v čolnu, deloma ob skalnem bregu reke Pivke so si pomagali dalje ob reki, ter so potrdili podzemsko zvezo postojnske jame z ono do tega časa napačno za samostojno smatrano Otoško jamo, katero so leta 1889. odkrili.

Dne 2. avgusta 1902 sta preiskovala tok Pivke od Otoške jame dalje gg. dr. Beno Wolf, sodni pri-sednik iz Braubacha ob Reni in pravni zagovornik

dr. Langenhau iz Dresdna. Za vodnika, oziroma pomočnika, sta si vzela izkušenega Antona Šibenika iz Postojne in Vilharja iz Vel. Otoka. V svrhu ugodnosti so imeli zelo pripravne platnene čolne, na katerih bi se v slučaju potrebe lahko prepeljali. Sprva je spremljal Šibenik dr. Wolfa in ga dovedel na varen kraj. Vrnivši se k zaostalemu dr. Langenhavu, dohitela ga je pa nesreča. Z glavo je zadel ob štrlečo skalo in se s čolnom vred prevrnil v vodo. Ostala, dr. Langenhau in vodnik Vilhar, sta slutila nesrečo. Slednji se je ojunačil ter plavaje došel do prostora, kjer se je nahajal samemu sebi prepuščen dr. Wolf. Po daljšem iskanju so potegnili mrtvo truplo Šibenika iz vode, in rana na glavi je svedočila, da je vsled udarca ob skalo pal omamljen v vodo. Moramo si misliti položaj, v katerem se je nahajal dr. Wolf, prepuščen nemili usodi podzemski. Ne da bi tujca dalje raziskovala tok Pivke, odšla sta nazaj na Nemško.

Obiskovalcem jame načrtali smo to pot le zaradi njene izrednosti in čudnega slučaja, po katerem so ji prišli na sled. Vhod vanjo je pa redno napravljen, kakor se to spodobi, iz površja zemlje.

Pot tjekaj te pelje od mostu blizu vhoda v postojnsko jamo naravnost na Veliki Otok. Blizo cerkve se prične steza na desni po hribu navzgor. Tu gori kakih 20 minut idoč, prišel bodeš do vhoda v jamo, kjer bodeš našel lepo vrejene poti, krasne nakapnine, zdrav zrak in prijetno temperaturo v podzemskih prostorih. Najzanimivejši in objednem najdivnejši oddelek v tej jami je precej visoka terasa, imenovana „belvedere“; od tu slišiš pod seboj v globočini šumeti vodo. Reka Pivka je in tu je kraj, kamor so dospeli postojnski turisti po njej pod zemljo in dokazali zvezo ter skupnost jam. Od tu nadalje je sicer še nekaj časa mogoče po njej prodirati, vendar je pot jako grozna.

Iz „belvederja“ treba je zopet po isti poti nazaj, ki nas je vodila notri.

Tri četrt ure zadostuje popolnoma, da si to jamo do dobrega ogledamo.

„Črna“ in „Pivška jama“ pri Postojni.

Kdor ima nekaj dni časa na razpolago in ga hoče porabiti za ogled naše okolice, naj si uravna tako-le. Potreboval bode namreč za prvo pešpot štiri ure, od katerih bode porabil tri za hojo, četrto pa za ogledovanje. Tudi je treba vodnika, kateremu je povsod vse dobro znano.

Pot, na katero se podamo, pelje nas spočetka ob rebri Sovičevi proti zapadu, dalje nad postojnsko jamo vedno proti severu. Na jugu se dviguje 1300 m visoki Nanos proti nebu. Pot je skoraj povsod valovita in kamenita kakor vsa naravna kraška pota. Grmičevje jo obdaja ob obeh straneh, dokler nas ne privede v temnozeleno jelovino. V sredi te jelovine pridemo do vhoda v Črno jamo, ki je posebno sloveča zaradi dveh slepih čudakov, ki se v njej nahajata. Prvi je jamski hrošec, brez oči, drugi pa „človeška ribica“ (*Proteus anguineus*).

Nedaleč od tukaj, prav ob poti, najdemo grozen propad „Ruglovka“, kamor zaradi strmih in skoraj da navpičnih sten njegovih niti lesti ne moremo; tudi od druge strani mu ne moremo do živega. Odrinimo torej dalje, saj smo že skoraj pri „Pivški jami“, ki nam tako grozno pošastno zeva nasproti. Spodaj pod nami, v globočini 64 metrov, šumi naša stara znanka reka Pivka. Od severne strani vodi nas vanjo tupatam s stopnjicami zboljšana pot do mesta, kjer se gre kakor po lestvici. Že nad to lestvico je

možno opazovati podzemsko reko. Prizor je velikansk, zlasti ako se ozremo od spodaj gori proti belemu dnevu.

Podzemski tok reke Pivke je preiskaval tukaj leta 1885. raziskovatelj jam c. kr. vladni svetnik Frančišek Kraus jako natančno. Iz teh preiskavanj sledeče študije in posledice so dokazale na podlagi občrta podzemskega toka njenega, kakor sta ga načrtala gg. Szombathy in Putick, da je mogoče reko Pivko zasledovati pod zemljo na daljavo 770 *m* med Postojno in Planino, ne da bi bilo treba ovire razstreljevati ali druge nedostatnosti odpravljati.

Nazaj grede ne pozabimo obrniti se od „Črne jame“ proti „Jeršanovim dolinam“, kjer nas čaka precej zložnejša pot, ki nas bo pripeljala od severne strani v Postojno.

Predjamski grad.

Gledé romantike zavzema pač Predjamski grad med vsemi gradovi našega cesarstva, rekli bi, skoraj da prvo mesto. Saj ga skoraj ni človeka na Slovenskem, da bi ne vedel kolikortoliko o silnem vitezu „Erazmu iz Jame“ ter o njegovem gradu, iz katerega so bili napeljani hodniki skozi gore in potem čez Nanos v Vipavsko dolino. Kljub temu ga pa menda ni kmalu gradu na svetu, da bi se popotni svet tako malo brigal zanj, kakor prav za Predjamski grad. Vzrok smo v prvi vrsti pač sami, ker se nam do sedaj niti ljubilo ni radovednega tujca nanj opozarjati. To bi bilo vendar nekoliko preveč, da bi mi od njega pričakovali vprašanje: „Kaj pa je še znamenitega pri vas?“ Sami moramo tu napraviti prvi, drugi in tretji korak, potem nas bodo tudi gostje posnemali.

Predjamski grad torej je vredno pogledati vsakemu, kdor je le količkaj sam svoj gospod, da namreč lahko razpolaga čez svoj čas. Pot tjekaj je dvojna. Prva za pešce se vleče poltretjo uro čez Veliki Otok, Zagon in Pristavo, druga -- če se hočeš peljati -- po Tržaški

Predjamski grad.

cesti do Dile in od tu ob občinski cesti v Landol in Predjamo. Koder pojdeš, povsod bo prijetno, kajti po obeh straneh popelje te pot skozi travnike, pašnike in les, in tu bodeš imel priliko spoznati razliko med vegetacijo, ki raste na apnencu in ono na peščeniku.

Skalni grad Predjamski vgledaš pa šele, ko mu prideš takorekoč pred nos. Tu se ti odpre razgled na velikansko skalno duplino, iz katere se dviguje trden grad.

Razgled od tu je prav tako zanimiv kakor zgodovinski spominki na srednji vek, ki se tega gradu oklepajo.

Grad je dandanes lastnina kneza Windischgrätza, kakor sta tudi njegova lastnina Logatec in Haasberg. Že leta 1580. je dal pozidati tedanji gospodar grof Kobencelj na razvalinah starega gradu novi, sedanji grad.

Jako živo priporočamo vsem rojakom, tako bližnjim kakor tudi oddaljenim, ogledati si Predjamski grad. Poživili si bodo s tem mladostne spomine, kadar so z neko nestrpnostjo prebirali „Erazma iz Jame“, učvrstili pa tudi svoje zgodovinsko in zemljepisno znanje.

Kdor je pa trden v nogah, vreže jo peš iz Postojne čez Veliki Otok in Zagon na Predjamo, ter naj završi partijo s tem, da se poda na Nanos, od koder ga bo pozdravljalo sinje morje Adrijansko in pa ob njem ležeča tužna Istra.

Planina in grad Haasberg.

Nekako 8 kilometrov severno od Postojne ob cesti, ki pelje iz Trsta v Ljubljano, razprostira se prijazni trg Planina. Do leta 1857. cvetelo je tu blagostanje v obilni meri, kajti tovarniki, ki so prevaževali blago po veliki cesti, so dajali Planincem obilnega zaslužka, katerega jim je železnica, leta 1857. čez Rakek speljana, vzela. Dandanes je Planina ponosna le še na svojo lepo in prijetno lego, na zdravi zrak, dobro vodo in zelene gore, ki jo od vseh strani

obdajajo. Te priporočljive prednosti so ji privedle tudi že mnogo stalnih tujcev v poletni vročini, ki se hodijo iz Trsta, Reke, Pulja in Gorice semkaj hladit. Prebivalcev ima 1230 prav prijaznih in postrežljivih, ki na vso moč skrbe za dobro postrežbo izletnikov. Planina ima dve vštricno speljani cesti. Stareja je spodnja cesta, koder je bila tudi v starih časih napravljena; žal da v jeseni, kadar jo Unec preplavi, ni zanesljiva in za rabo. Vsled te nedostatnosti je bilo treba nove ceste in potegnili so jo vštricno s staro, le precej više. Trg je skoraj pol ure dolg in se deli v Gorenjo in Dolenjo Planino, ima dve cerkvi, eno kapelo in veliko prav ličnih hiš. Nad Planino se nahaja romarska cerkev Matere božje (Planinska gora).

Okrajna cesta iz Planine na Rakek je speljana povprečno čez dolino na drugo sleme. Čez reko Unec se spenja kamenit most s tremi predori. Na levo se zasuje cesta proti Rakeku, ona na desno nas pripelje h gradu Haasberg, ki je zbog svoje krasne lege prava krasota za to dolino. Glavno pročelje gradu je obrnjeno proti jugu, kjer je tudi vse vravnano za sprejem voz in pešcev.

Grad Haasberg, lastnina kneza Windischgrätza, služi knežji družini za letovišče. Krasna pot vodi skozi gozd do razvalin nekdanjega gradu Haasberg, ki ga je porušil potres dné 26. marca 1511, ter ž njim vredi vničil tudi gradove: Turjak, Polhov Gradec, deželni dvorec v Ljubljani itd. Iz te višave vidiš v daljavi Juliške in Kamniške planine ter Cerkniško jezero.

Planinska jama.

Na skrajnem jugu Planinske kotlanje brez pravega vhoda in izhoda stoji še dandanes zgodovinsko pomenljiv, romantično postavljen stolp-stražnik nekda-

njega gradu „mali grad“ imenovan. Le-ta grad je bil svoje dni lastnina tržaškega mestnega glavarja barona Ravbarja, ki se je bil tu utaboril s svojimi četami zasledovajoč tedaj že javni pravici zapalega Erazma iz Jame. Leta 1484. ga je res zasledil in vničil.

Ako hočemo tukaj uživati zares velikansko lep prizor, zavijemo se v Zgornji Planini pri poslednji hiši iz velike ceste na stran in jako zložna pot popelje nas okoli razvaline do knezove žage, pri kateri se podaš čez speljane rake in takoj se bomo na lastne oči prepričali, kaka je divja romantika v teh krajih. Pred vhodom v Planinsko jamo stojiš, za katerim zija 70 metrov globoka duplina. Pred jamo ima planinsko strelsko društvo svoje strelišče. Ta vhod po novejših preiskavah c. kr. komisarja gozdnega nadzorstva g. Puticka ni družega nego skupno ustje reke Pivke od zapadne in podzemskega odtoka iz Cerkniškega jezera od izhodne strani, katera oba se kakih 350 metrov pred tem vhodom pod zemljo združita in združena pod imenom Unec na dan tečeta. Drug odtok Cerkniškega jezera hiti na beli dan iz raznih vrelcev v mlinski dolini.

Po teh skrivnostnih, 6700 metrov dolgih podzemskih galerijah je mogoča ob desnem obrežju le kratka hoja. Kmalu se je treba v čolnu prepeljati na levo stran, kjer je zopet — četudi ne daleč — mogoče prodirati. Končno pa nam ne kaže nič družega, kakor čolnu se zaupati, ako bi nas želja še naprej pod zemljo vlekla. Nakapnin ne najdemo posebnih, pač pa nekaj divjih golobov, ki ondi gnezdijo in so sploh jako boječe ptice.

Nič manj kakor Planinska jama, zanimiva je tudi „Vranja jama“ in vredna, da si jo ogledamo. Podajmo se ob stari cesti po zeleni dolini in najmimo si vodnika. Le-ta popelje nas najprvo k tehničnim napravam za odvajanje povodnji „Pod stenami“.

Od tu imamo še kake pol ure do zanimive jame same, v katero nam je mogoče 85 metrov daleč prodreti in se nam ta trud jako dobro izplača. Kadar je po Planinski kotlanji povodenj, stoji tudi v Vranji jami voda dostikrat meter visoko.

Škocijanske jame v Haasberških gozdih*) in veliki naravni most.

Škocijanske jame spadajo pravzaprav k podzemski skupini Cerkniškega jezera in njegovih odtokov, ter bi se morali šele ondi ž njimi pečati. Kljub temu se nam zdi umestneje jih tukaj omenjati, ker jih lahko obiščemo, ako se odpeljemo za celi dan iz Postojne v Planino, vožnja k Cerkniškemu jezeru zahtevala bi pol dneva sama zase.

Najprijetneje potovanje v Škocijan je iz Postojne z vozom skozi zelene Haasberške gozde proti Uncu po izvrstni cesti. Kdor se tu vozi, se pač lahko prepriča, da so po tej prekrasni temnozeleni senčnati jelovini prav taka tla, kakor se nahajajo povsod južno od Postojne, kjer se je pred nekaj leti pričelo s pogozdovanjem, ter iz tega lahko sklepa, da se bode pogozdovanje izvestno izborno obneslo. Razložek je le ta, da je po gozdih nekaj več zemlje (prsti) kakor pa po nanovo obsajenem Krasu, ker jo ondi visoka jelovina brani pred hudo burjo, kar se bo tudi na novo obsajenih delih od leta do leta uspešneje poznalo, čim večji bode nasad sam.

Čez dobro uro smo že pri velikem naravnem mostu. Med gostim grmovjem se vidijo razvaline nekdanje kapele sv. Kocijana. Pod nami raztega se pred našimi očmi krasna dolina košenina, katero za-

*) Ne zamenjaj jih s Škocijanom ob Reki pri Divači na Primorskem.

gradu je strma, navpično odsekana stena. Na nasprotni strani — za nami torej — zeva grozen prepad in onstran njega velikansk goltanec, v katerega se večino le-ta divji hudournik strmoglavi. Ako se pa natančneje ogledamo po tej krasni okolici, se bomo kmalu čudom prepričali, da smo stali na velikem skalnem oboku, na takozvanem „naravnem mostu“, po katerem je speljana lepa nova cesta.

Ako si ta most iz doline ogledaš, prepričal se bodeš takoj, da je res kar smo ravnokar trdili. Visok je ta obok 19 metrov, globok 4·8 metrov; vsa skala pa meri 42 metrov na višavo in 52 metrov na širjavo.

Potok, ki priteče po zeleni dolini košenini, imenuje se Rak in se strmoglavi v jamo ali goltanec onostran mostu. Ako postojimo ob vznožji desnega stebra pri mostu, slišali bomo, kako voda v goltancu grgrá. Ob poletni suši posuši se pa tudi Rak in tedaj je mogoče tudi pod mostom stikati. V jami sami ni kaj posebnega. Zanimivo je pač, da je iz jame venkaj skozi neko oknu podobno odprtino mogoče na površje priti.

Potok Rak je del vode, ki v „mlinski dolini“ pri Planini hiti na beli dan, to seveda zdatno pomnožen po podzemskih pritokih. V gorenji tok njegov oddaja vodo več vrelcev, o katerih se je dokazalo, da so odtoki Cerknškega jezera.

Čim dalje gremo ob potoku navzgor, tem bolj se zožuje dolina košenina, dokler je ni pred skalno duplino, ki se globoko v goro vleče, popolnoma konec.

Ako se po gozdni cesti dalje peljemo, smo kmalu na mestu, kjer je treba z voza doli. Krasni prizori nas čakajo tukaj! Nad prepadom, 55 metrov globokim, vpenja se mali „naravni most“, jako krasen in dičen skalni obok. Prepadov vseh skupaj je tukaj šest, drug skoraj poleg drugega. Nastali so, ker se je nad dotično duplino udrl obok, kar je vsekakor živ dokaz,

kako se še dandanes delajo dupline po Krasu. Po prvem teh prepadov je speljana cesta, ki nas vodi k „Windischgrätzovim jamam“, ki imajo razna po knežji družini posneta imena, kakor: jama princezinje Kristijane, jama princezinje Aleksandrine, jama princa

Vranja jama.

Ernesta. Po vseh teh so speljane lepe, gladke poti. Prva jama ima duri, ki se zaklepajo, vse druge so odprte. Jama princa Hugona drži skoraj 1000 metrov daleč proti Cerknškemu jezeru. V njenem gorenjem delu je možno v njej le v čolnu dalje priti.

Vrlo diven in romantičen je pogled od spodaj gori na „mali naravni most“.

Vračamo se navadno po tisti poti, po kateri smo se pripeljali semkaj, le s tem razločkom, da jo sedaj lahko uberemo preko Unca na Planino.

Cerknica in njeno znamenito jezero.

Kdor ima časa na razpolago, naj ne zamudi se podati iz Postojne v Cerknico, kajti zamudi se le en dan. V Cerknico se lahko peljemo z vozom preko Unca, ali se deloma lahko tudi poslužimo železnice. V tem slučaju se odpeljemo zjutraj z vlakom iz Postojne na Rakek, od koder nas kdo z vozom v pol ure v Cerknico potegne. Vozovi na Rakeku so v gostilni nasproti kolodvora vedno po ceni dobiti. Ob sedmih zvečer pripelje nas brzovlak že zopet nazaj v Postojno.

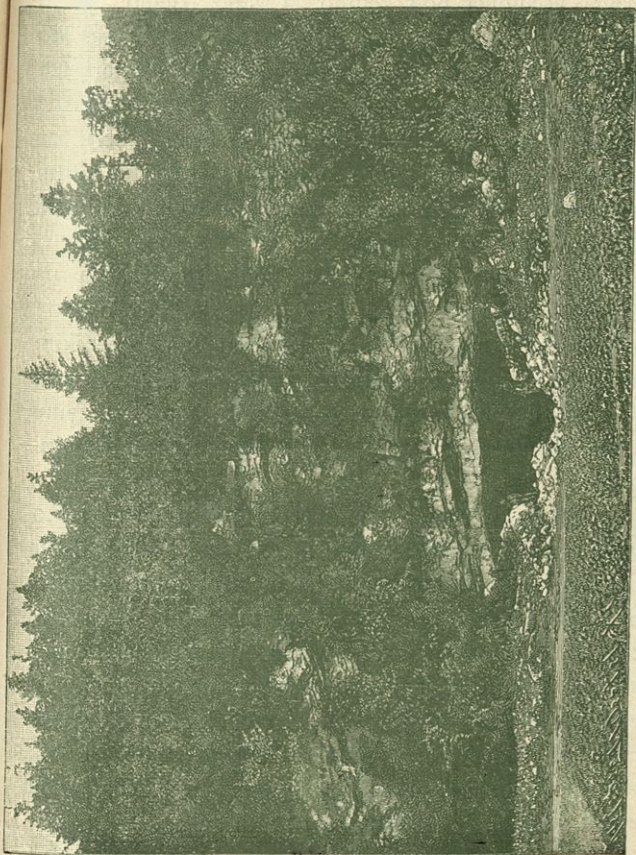
Cerknica je jako prijazen trg s 1480 prebivalci. Sredi trga stoji lepa vtaborjena cerkev, blizo trga pa prazgodovinsko selišče „gradišče“, kjer so izkopali že mnogo zanimivih starin.

Ime trga je nastalo prejkone iz „cerkvica“, katera se ondi nahaja že iz sila davnih časov. Hiše so prijazne in čedne in vse kaže na imovitost gospodarjev. Gostiln je mnogo in so dobro preskrbljene za točno postrežbo zlasti opoludne.

Največja cerkniška znamenitost je pa ondašnje jezero, o katerem že Strabo piše: „Trajectus montis esta Tergesta, vico Carnico, ad Lacum Lugeum“.

Cerkniško jezero je ena najznamenitejših naravnih prikaznij na Krasu. Podobno je povsem veliki a plitvi kotlini brez vhoda in izhoda, za katero se dvigujeta na jugu gozdnati Javornik, na severu pa posekana Slivnica. Na izhodni in zapadni strani

pridružuje se več valovitih hribcev, kakor nasipi med jezerom in sosednimi dolinami. Pod temi naravnimi nasipi nahajajo se jezerski pritoki in odtoki. Podoba jezerska je jako nepravilna. Kedar je veliko vode, tedaj je blizo 4500 *ha* sveta pod vodo in znaša

Velika Karlovca.

srednja globočina 3·6 metrov. Jezero samo na sebi ni, kakor so druga gorska jezera, kaka globoka z vodo napolnjena kotlina, temveč prav polagoma proti jugu nagnjena ravnina, po kateri se nahaja le nekaj požiralnikov in pa trije potoki. Vsled tega pravzaprav

Cerkniško jezero ni družega, kakor preplavljena rav-
nina, s katere voda vsako leto zaradi prepičlega od-
toka po svojih požiralnikih ne more pravočasno v kraj.
Tla in obkrožno gorovje jezersko so kakor ves Kras
apnenčaste in precurljive. Dotoki jezerski imajo svoje
struge večinoma pod zemljo. Častno izjemo v tem
oziru dela edini Cerkniški potok, ki ves čas do
svojega izliva v jezero na površju teče. Nekateri teh
podzemskih dotokov imajo še celo to lastnost, da
kedar samim vode zmanjka, služijo tedaj jezeru za
odtok. Splošno se jezero odteka na severni strani
po podzemskih rovih proti Planini, kjer voda v „mlinski
dolini“ zopet beli dan zagleda.

Kadar je v jezeru veliko vode, stopi taista na
severozapadu celo do vhoda v „veliko Karlovco“
in sosednjo „malo Karlovco“, kamor se z velikim
hruščem zgublja. Združuje se zopet ta voda v poprej
omenjenem Škocijanskem goltancu, kjer preteče jame
kneza Windischgrätza in se pod zemljo proti Planini
obrne.

Takoj ko voda v Cerkniškem jezeru na navadno
mero upade, razorje pridni kmetič jezerske obali ter
jih obseje. Navadno se mu letina jako dobro obnese.
Še bolje spleča se mu trud na jezerskih košeninah,
žal, da so čestokrat tako odvisne od vremena. Le ne-
koliko več dežja naj pade, kakor ga je treba, in
vničena je cela košnja! Lov na močvirne in povodne
ptice že zdavnej ni več tako izdaten, kakor je bil,
tem večji dobiček prinaša pa še dandanes, kedar voda
zopet nastopi, lov na razne ribe in rake.

Isotjw doctatol eq ni Honsog onönlolj

Postojnska jama

pred 80. leti. ▶▶▶▶▶

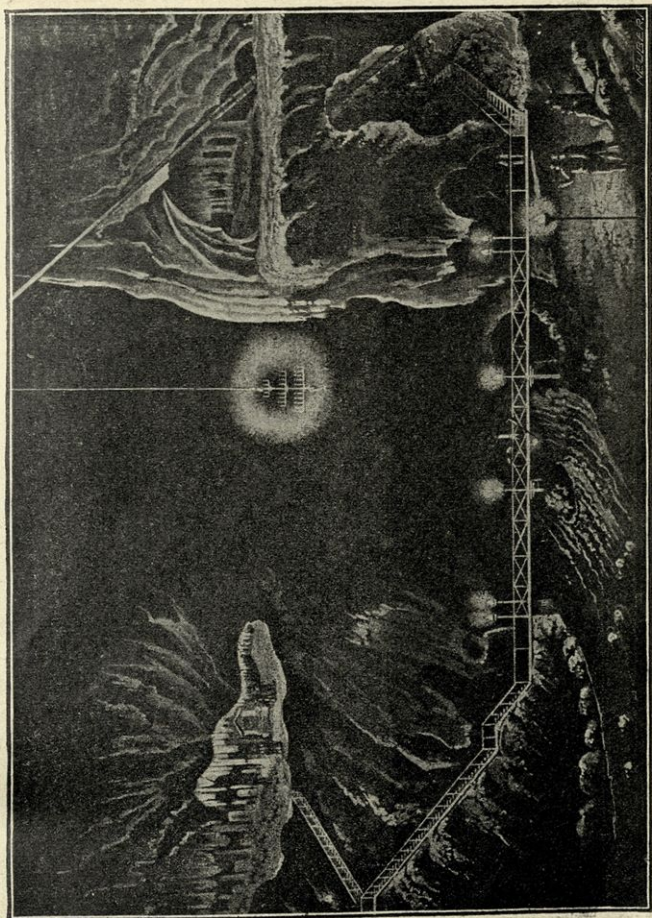
na stenah v stari jami zaznamovani napisi.

gued die Welt 1587 M. Hilff. Za. Vilharbon	hmr Jacob Kauver 1641
1592 Walut Innikan	16 IMO 42
B * P 16 34 1808	16 IPS 42
1634 S Starnah	Esr Ingenieur *
1634 Lang Jünber	Moren Jernich pelt fau 1648 am 12. Januar
	Godun Grafariz 1648
1641	FRANZ HIMER * Tzler. Gold u. S. Lager
16 P L 34	HANS KORN 1689 den 3 Juni
1634 Caspar Moll Dietrich 1636	IOHAN PAVL HVEVER 1675
MAXIMILIAN FRANNOLZ 1636	Es Nostitz
1641 Stizch	Wisse Brigel
MARCIUS En 601 1641	AVP 1678
	1676
	S I I

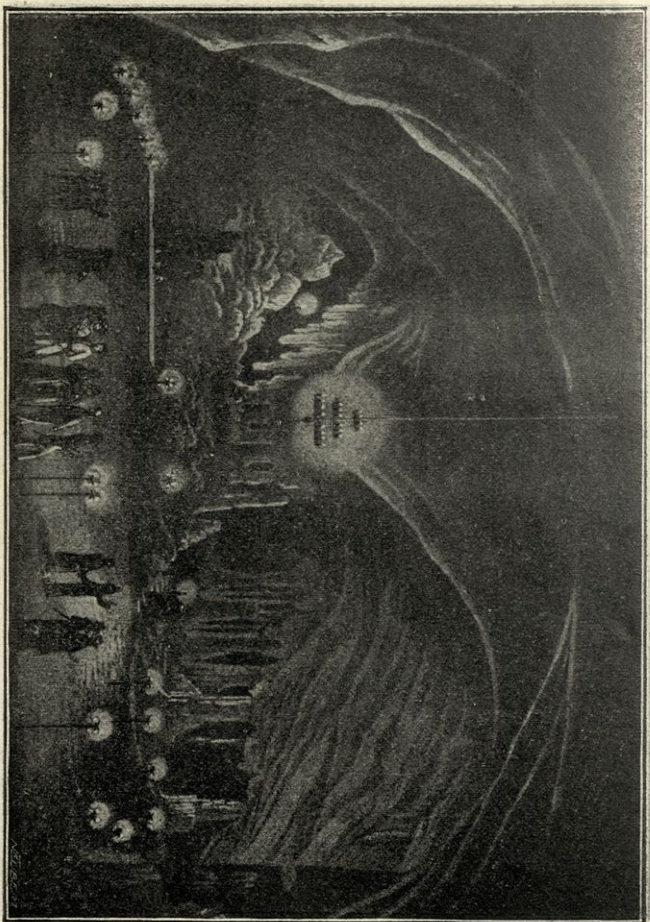
Julijon inženjerskih barj žele v dovozu in

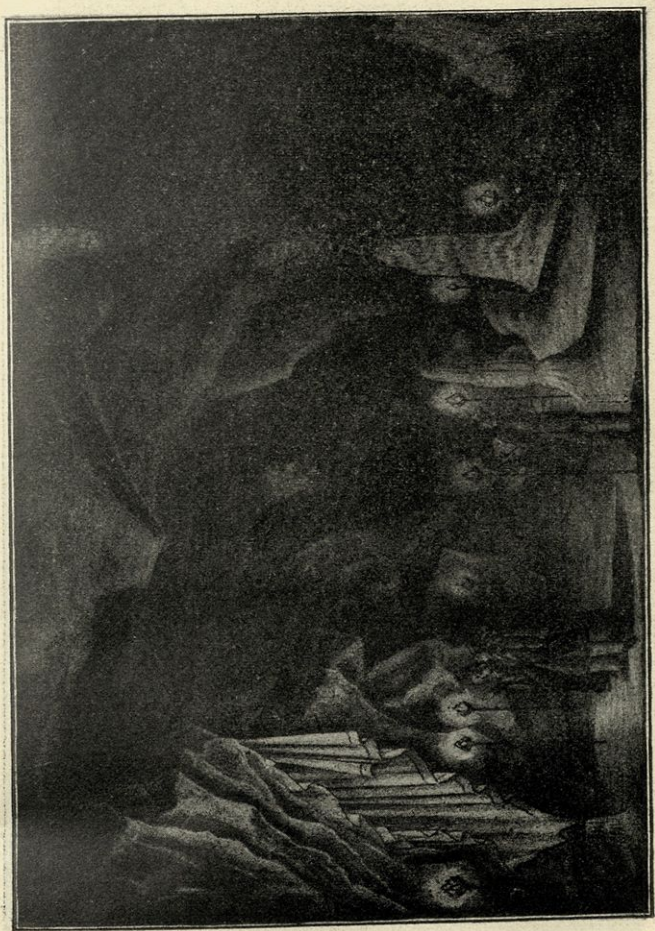
Vhod v jamo.
Pred 80. leti.

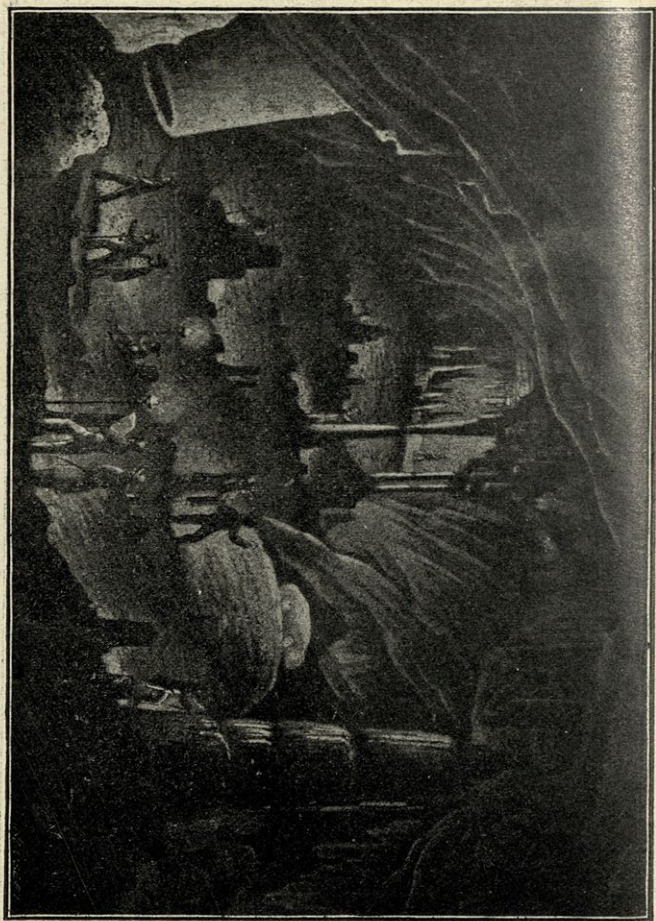
Veliki dom.
Pred 80. leti.

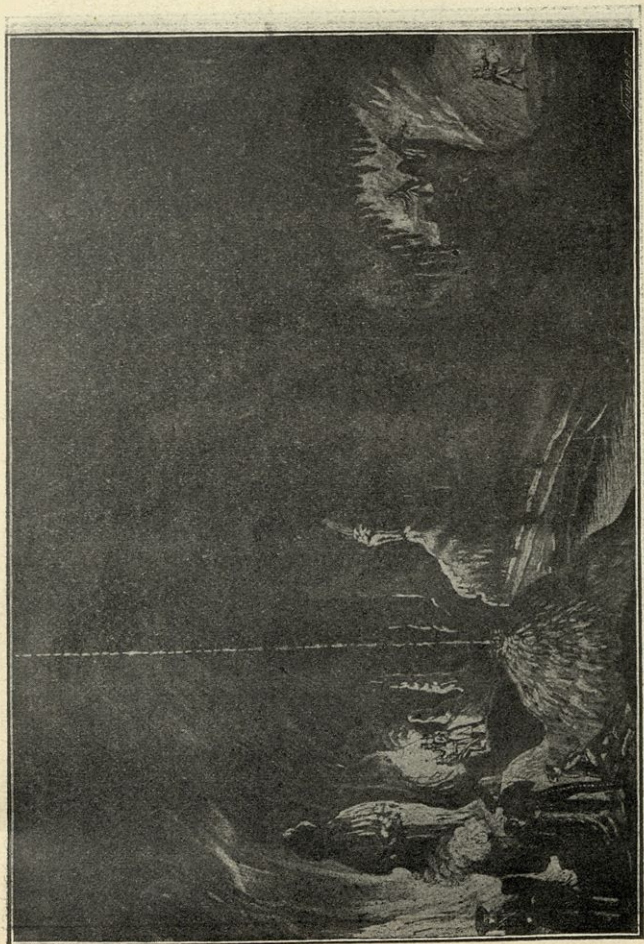
Plesišče.
Pred 80. leti.

Zastor in top,
Pred 80. leti.

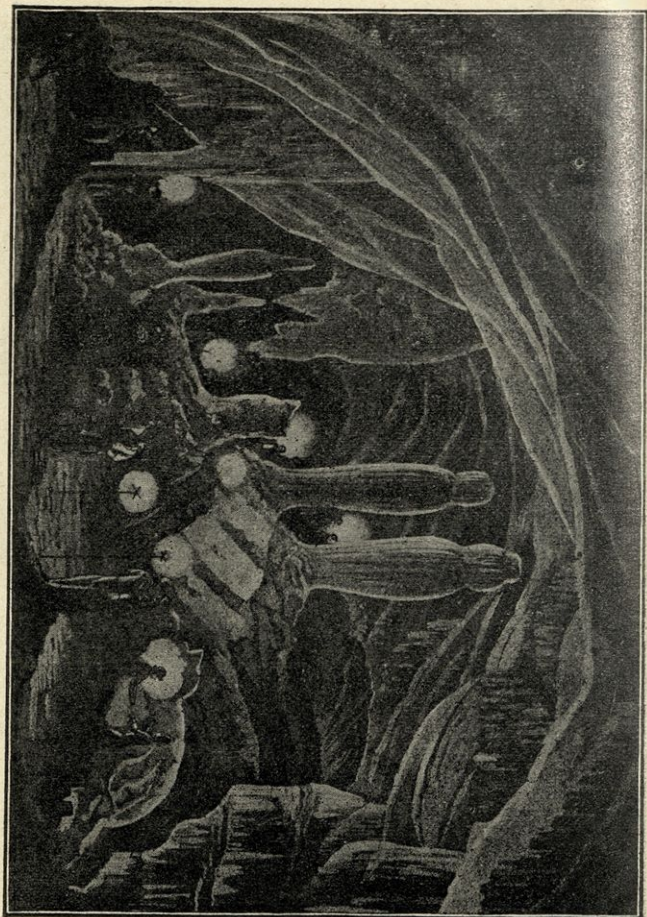

Prestol v princ
Ferdinandovi jami.
Pred 80. leti.

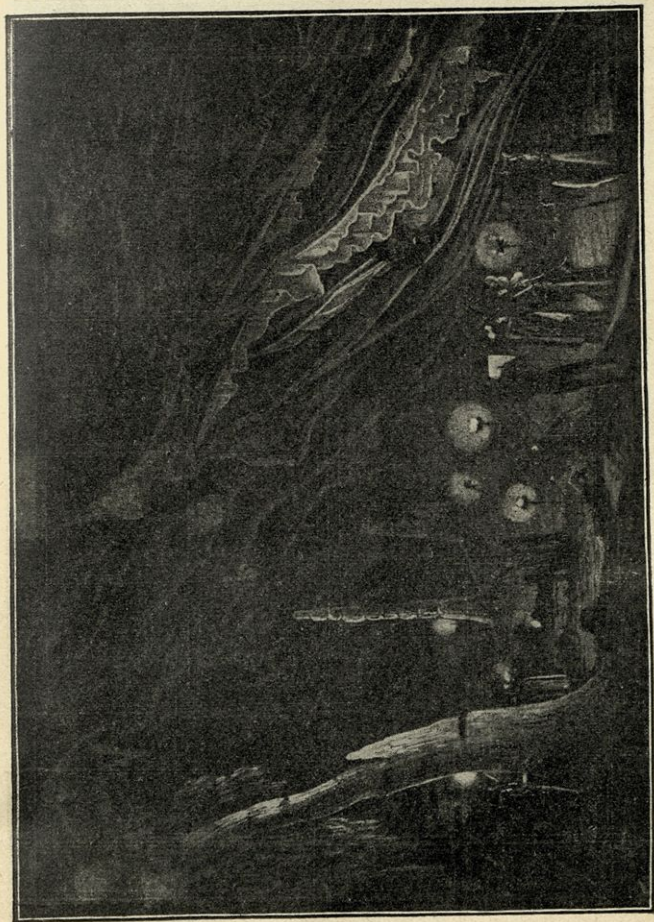
Nastajajoči kapnik.

Pred 80. leti.

Mumije.

Pred 80. leti.

Kreželjci
(Japodeljini).
Pred 80. leti

Pogled na goro
Kalvarijo.
Pred 80. leti.

KAZALO.

Predgovor k pomnoženi izdaji	5
Postojna in njena okolica	7
Zgodovina postojnske jame	14
Stara jama	23
Ferdinandova jama	30
Franc Josipova in Elizabetina jama	37
Jama cesarice Marije Ane	42
Gora Kalvarija	44
Ostali del Ferdinandove jame	47
Lepi sprehodi in izleti po okolici	53
Jama pri Velikem Otoku	54
„Črna“ in „Pivška jama“ pri Postojni	57
Predjamski grad	58
Planina in grad Haasberg	60
Planinska jama	61
Škocijanske jame v Haasberških gozdih in veliki na- ravni most	63
Cerknica in njeno znamenito jezero	66

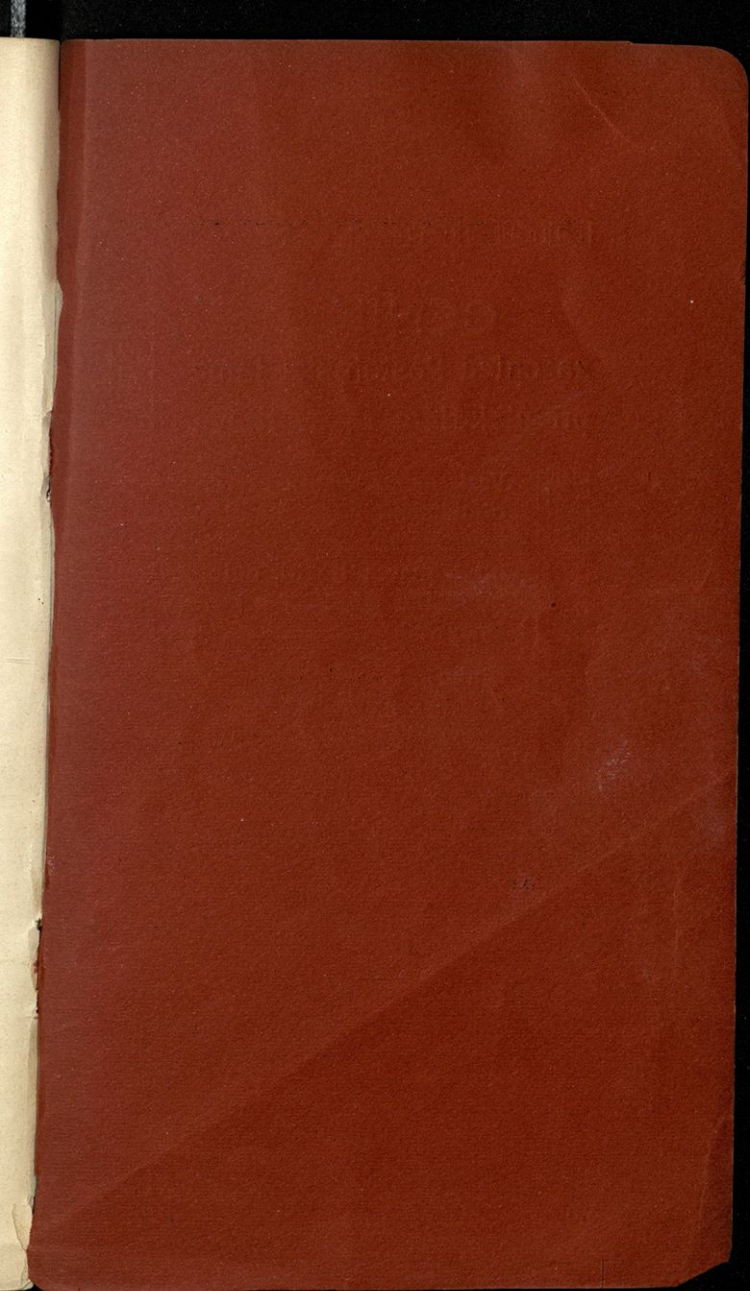

COBISS

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000099830

CENIK

za ogled Postojnske jame
pri električni razsvetljavi:

Vsak dan ob $\frac{1}{2}$ 11. uri dopoldne,
ob delavnikih 5 kron, ob nedeljah
in praznikih 3 krone za osebo □
od 1. marca do 31. oktobra tudi
popoldne ob $\frac{1}{2}$ 4. uri proti isti
vstopnini □

Binkoštni ponedeljek
ter dne 15. avgusta

ob 3. popoldne vrši se v jami
velika veselica z godbo, plesom
in petjem; vstopnina 2 kroni za
osebo. □